

NOTEER NU REEDS IN UW AGENDA!

De AV gaat door op 23 februari 2019 in het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika te Tervuren dat na een jarenlange renovatie heropent.

Lidgeld VAV

Gewoon lid €75

Arts in opleiding of zonder praktijk €35

Artsenkoppel €90

Artsenkoppel in opleiding of zonder praktijk €45

Steunend lid €100

KBC IBAN nr.: BE22 4073 0622 5147

Secretariaat VAV: Dascottelei 78 2100 Deurne

Tel. 0468-309334 (NIEUW NUMMER)

e-post: info@vgv.be

webstek: www.vlaamsartsenverbond.org

Het secretariaat is open op

dinsdag en donderdag (9 u-17.30 u).

RAAD VAN BESTUUR

Voorzitter: Geert Debruyne

Ondervoorzitter: Lieve Van Ermen

Secretaris: Bart Garmyn

Penningmeester (cultuur): Jan Dockx*

Leden: Albert Baert, Chris Geens, Frank Goes

(hoofdredacteur *Periodiek*), Piet Jongbloet, Eric Ponette*,

Jan Van Meirhaeghe* en Robrecht Vermeulen*†

*oud-voorzitter

RAAD VOOR ADVIES

prof. dr. R. Casteels, KU Leuven

prof. dr. D. De Looze, UGent

prof. dr. L. Denis, Oncologisch Centrum Antwerpen

prof. dr. A. Dupont, VUB

prof. dr. J. Peers, KU Leuven

prof. dr. P. Van Cauwenberge, voorzitter HoGent

prof. dr. Ph. Vandekerckhove, Rode Kruis Vlaanderen

prof. dr. D. Brutsaert, UAntwerpen

PERIODIEK

Redactieraad: prof. dr. A. Baert, dr. J. Dockx,

prof. dr. C. Geens, dr. P.H. Jongbloet, prof. dr. E. Ponette,

dr. R. Vermeulen, dr. J. Van Meirhaeghe, dr. B. Garmyn

Verantwoordelijke uitgever: dr. F. Goes,

Sionkloosterlaan 7, 2930 Brasschaat

Hoofdredacteur: dr. F. Goes

Redactie cultuur: dr. P.H. Jongbloet

De gepubliceerde bijdragen verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

Lay-out: www.xpair.be

Drukkerij: Jules De Winter, Bisschoppenhoflaan 216,

2100 Deurne, tel. 03/232.20.22, fax. 03/225.15.84

INHOUD

VOORWOORD	3
CITATEN	4
IN MEMORIAM ROBRECHT VERMEULEN	5
FORUM	8
POLITIEKE ACTUALITEIT	14
(F)ACTUEEL	20
IN MEMORIAM	23
MEDISCHE ACTUALITEIT	24
REACTIES	27
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING	28
CULTUUR	
Boeken	31
Muziek	33
Tentoonstellingen	36
Film	38

Voorwoord

Op 29 september 2018 trof mij op een zeer ochtendlijk uur in Bangkok, waar ik in grote vreugde de geboorte van mijn jongste kleinkind beleefde, de zeer droevige boodschap over het overlijden van Dr. Robrecht Vermeulen, decennialang en nog steeds actief verbondsbestuurslid, tevens oud-voorzitter. Het was wel bekend dat hij zich uit zijn vele bestuursfuncties zou terugtrekken om onuitgesproken gezondheidsredenen. Het heengaan kwam voor mij toch zeer verrassend aan. Hij was immers nog aanwezig op de bijeenkomst eind augustus voor de voorbereiding van het aanstaande VAV-symposium en bracht zelf nog persoonlijk twee sprekers aan. Hij lichtte er -herinner ik me bijna letterlijk- zijn visie over de verdere staatshervorming glashelder toe rond de sleutelementen van voor Franstalig België levensnoodzakelijke financiële transfers en de rol van Brussel.

We verliezen met hem een monument in de Vlaamse strijd. Een man met eerlijk sociaal bewogen engagement. Een man met consequent rechtlijnige ideeën over gezondheidsbeleid, en het grote gebrek eraan in zijn zeer dierbaar Vlaanderen, in het algemeen en zijn Brussel en de “Rand” in het bijzonder.

Ik bood in naam van de raad van bestuur, voor alle VAV-leden én -sympathisanten onze innige deelneming in rouw en leed bij dit afscheid aan zijn echtgenote en familie aan. In dit nummer vindt u een op de uitvaart uitgesproken ‘in memoriam’. Zelf moest ik me op zo’n 10.000 km afstand afwezig melden. Mijn gedachten waren evenwel zonder grenzen toch daar aanwezig; triest, een beetje verslagen, maar ook trots in dankbare herinnering aan een groot man, een trouwe vriend.

Vandaag is 2019 reeds aangevangen. Een nieuw jaar met voor alle Vlamingen een bijzondere gebeurtenis in het verschiet. De zoveelste “moeder van alle verkiezingen” staat gepland. En voorwaar kan dat deze keer ook geen holle frase blijken. Moeten we immers bijvoorbeeld de ministeriële bocht over een fors verhoogde tewerkstellingsgraad in Wallonië en Brussel als oplossing voor de federale staatsschuld, de intentie van het grootste ziekenfonds tot op het spoor zetten van twee gezondheidsfondsen, zelfs de onderhandelingen tussen drie voordien onverzoenbare partijen in de grootste Vlaamse stad, niet interpreteren als een voorzichtig openen van de koelkast, waarin sedert 2014, straks 5 lange jaren, elk woord over verdere staatshervorming geborgen ligt. Sprak men niet over “Spelen met de kaarten zoals de kiezer ze gelegd heeft”. Daarom mag een sprankel hoop alvast bij deze jaarwende. En dromen mag toch al altijd. Stel dat inderdaad na mei de

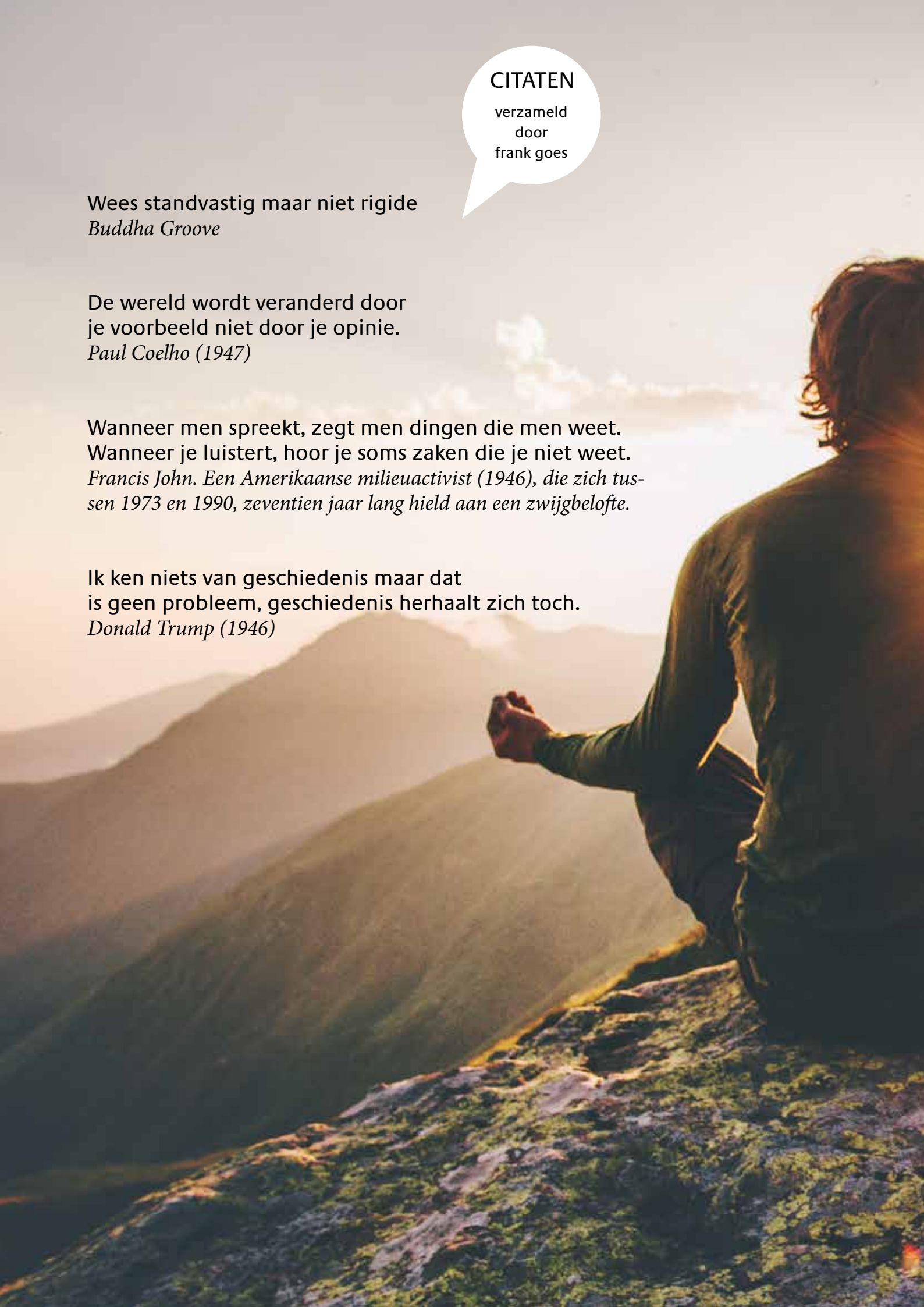
kiezer de kaarten in Vlaanderen, respectievelijk in Franstalig België zo gedeeld heeft dat een absolute meerderheid op rechts staat tegenover een gelijkaardige status aan de andere kant voor links. Komt dan uiteindelijk de grote stap naar confederalisme echt ter tafel bij regeringsonderhandelingen? Gaat dus elk dan echt wel zijn eigen gewenste weg met marginaal behoud van een gemeenschappelijke staat voor buitenlands- en defensiebeleid? Het Vlaams Artsenverbond bereidt in ieder geval deze (definitieve) scheiding op vlak van gezondheidsbeleid voor met het wetenschappelijk symposium van 12 oktober as te Brussel. “Gezondheidszorg voor de Vlamingen” met een bijzondere aandacht voor de situatie in Brussel en de “Rand”. Het thema aangebracht door wijlen Robrecht Vermeulen aan wiens herinnering het symposium in zijn geheel opgedragen wordt.

In naam van de raad van bestuur wens ik alle leden en de vele sympathisanten van het verbond een voorspoedig en gelukkig 2019 toe.

Geert Debruyne, voorzitter

A person with long hair is seen from behind, sitting on a rocky mountain peak. They are in a meditative pose with their hands resting on their knees. The background features a vast mountain range under a warm, golden sunset sky with soft clouds. The overall mood is peaceful and contemplative.

CITATEN

verzameld
door
frank goes

Wees standvastig maar niet rigide
Buddha Groove

De wereld wordt veranderd door
je voorbeeld niet door je opinie.
Paul Coelho (1947)

Wanneer men spreekt, zegt men dingen die men weet.
Wanneer je luistert, hoor je soms zaken die je niet weet.
*Francis John. Een Amerikaanse milieuactivist (1946), die zich tus-
sen 1973 en 1990, zeventien jaar lang hield aan een zwijgbelofte.*

Ik ken niets van geschiedenis maar dat
is geen probleem, geschiedenis herhaalt zich toch.
Donald Trump (1946)

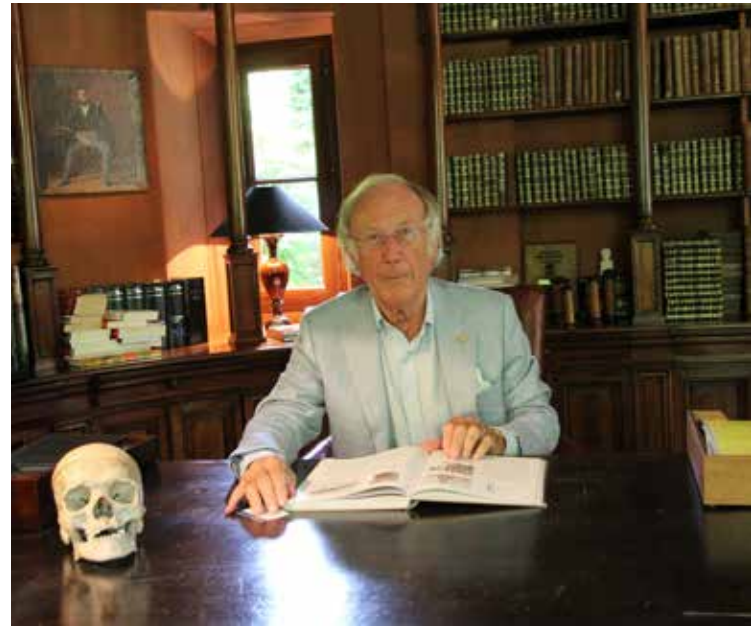
van uw hoofdredacteur

Beste vrienden

Recent-ontviel ons een spilfiguur, iemand met een enorm engagement en een geloof in rechtvaardigheid en rechtlijnigheid. Persoonlijk hebben mijn echtgenote en ikzelf Robrecht niet zo lang mogen leren kennen, maar zijn minzaamheid en oerdegelijkheid vielen ons steeds op.

Enkele rubrieken zijn ook verplaatst naar het volgend nummer.

Frank Goes

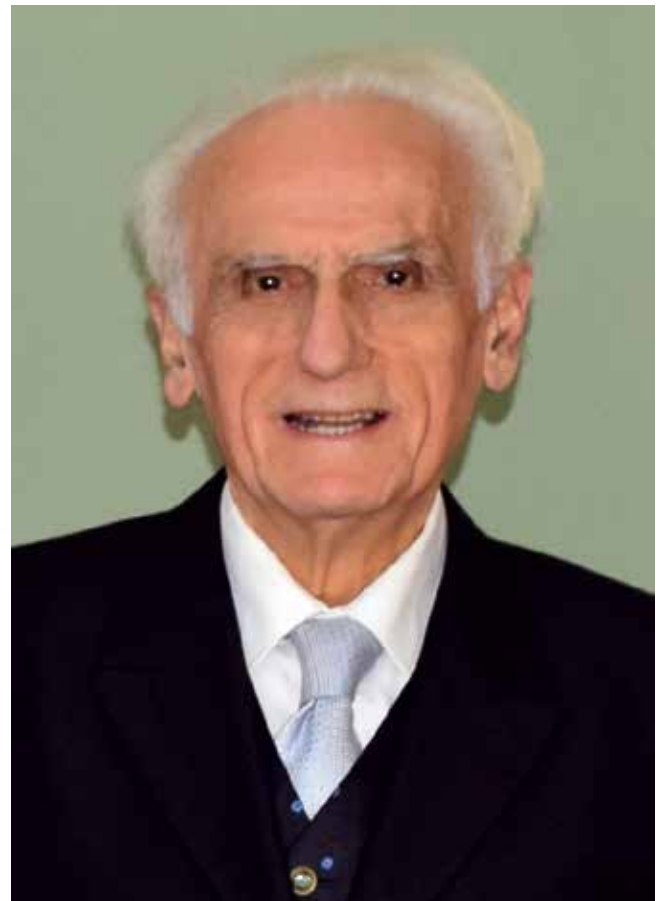
NECROLOGIE ROBRECHT VERMEULEN

IN MEMORIAM Dr. Robrecht Vermeulen

Robrecht Vermeulen had ouders met West-Vlaamse 'roots', maar hij was zelf een geboren en getogen Brusselse Vlaming. Hij werd geboren in Ukkel op 27 februari 1938. Studeerde na Grieks-Latijnse humaniora aan het Sint-Jan Berchmanscollege te Brussel, geneeskunde aan de Katholieke Universiteit te Leuven en werd Doctor in de genees-, heel- en verloskunde in 1962. Daarna specialiseerde hij zich in inwendige geneeskunde aan de University of Pennsylvania in Philadelphia en te Leuven en in cardiologie in het Michael Reese Hospital in Chicago.

Sinds 1970 werkte Dr. Vermeulen in zijn eigen praktijk eerst in Sint-Jans-Molenbeek, daarna in Jette, wat hem toeliet de zorg naar eigen inzichten en hoge kwaliteitsnormen zelf te organiseren.

Van bij zijn vestiging als arts-specialist in de Brusselse agglomeratie engageerde hij zich als Vlaamsgezinde arts. Daartoe ruimde hij plaats in voor talrijke en belangrijke engagementen buiten zijn praktijk.

In 1971 werd hij bestuurslid van het Vlaams Geneesheren Verbond en van 1974 tot 1978 was hij er voorzitter van, en later vele jaren ondervoorzitter en tot aan zijn overlijden bleef hij actief bestuurslid van het Vlaams Artsenverbond.

Hij was van 1982 tot 1985 voorzitter van de Provinciale Raad van de Orde der Geneesheren (met het Nederlands als voertaal) van toenmalige provincie Brabant en van 1988 tot 1994 lid van de Nationale Raad. Verder was hij van 1980 bestuurslid en later ook tot dit jaar voorzitter van het Doktersgild Van Helmont.

Zijn engagement beperkte zich trouwens niet tot de medische wereld. Hij werd onder meer in 1974 lid van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV), en sedert 1995 was hij lid van het presidium, later ook nog voorzitter en hij werd lid van het Verbond der Vlaamse Academi - afdeling Brussel, en ook daar was hij voorzitter.

Enkele jaren geleden stopte hij met zijn praktijk. Hij verhuisde naar Kessel-Lo, maar met een blijvende trouwe aanwezigheid op vergaderingen in Brussel en Antwerpen. Zijn welverdiende rust bestond immers uit een blijvende inzet voor allerlei verenigingen en uit zichtbare aanwezigheid op allerlei manifestaties.

Zijn laatste bijdrage, als bestuurslid was het aanbrenge van het onderwerp voor het wetenschappelijk VAV-symposium te Brussel. "Gezondheidszorg voor de Vlamingen", met bijzondere aandacht voor Brussel en de Vlaamse Rand.

Robrecht Vermeulen overleed te Leuven 28 september 2018.

Het wetenschappelijk symposium gaat door te Brussel op 12 oktober 2019, **'IN MEMORIAM Dr. Robrecht Vermeulen'**.

Een afscheidsgroet aan Robrecht Vermeulen

Alhoewel de naam van Dr. Robrecht Vermeulen al vele jaren goed bekend was als geëngageerde Vlaming en als drijvende kracht in verschillende verenigingen en instellingen hebben onze wegen zich toch eerder laat-tijdig gekruist.

De eerste persoonlijke contacten kwamen er pas in het bestuur van het Vlaams Artsenverbond en in het bijzonder in de redactieraad van Periodiek. Deze periode viel ook samen met de verhuis van Robrecht van Jette naar Kessel-Lo wat leidde tot heel wat contacten tussen ons en onze echtgenoten bij culturele en muzikale evenementen in Leuven en Brussel.

Tijdens onze talloze avondlijke en nachtelijke tochten, samen met Eric Ponette, naar en van de bestuursvergaderingen van het VAV in Antwerpen hadden we alle tijd en gelegenheid voor lange en diepgaande gesprekken over Vlaamse aangelegenheden, maar ook over tal van andere onderwerpen en hebben wij mekaar dan nog beter leren kennen. We ontdekten aldus snel de vele facetten van Robrechts rijke persoonlijkheid en de levenswaarden waarvoor hij zich zo sterk heeft ingezet. Er is inderdaad zoveel dat wij in Robrecht mogen bewonderen.

Zijn ongelooflijke dossierkennis en zijn rijke ervaring in communautaire aangelegenheden, evenals in de complexe wetgeving van de opeenvolgende staatshervormingen.

Zijn nuchtere, bedachtzame, steeds heldere en logische analyse van de feiten en van mogelijke oplossingen en/of compromissen voor de gestelde problemen.

Zijn ethische onkreukbaarheid en zijn principiële standvastigheid.

Zijn dienstbaarheid om steeds actief bij te dragen tot de goede werking van de vele verenigingen, waarin hij actief was en zijn beschikbaarheid om altijd zijn deel van het werk op zich te nemen.

De rigoureuze stiptheid van Robrecht in het nakomen van taakafspraken en van de tijdslijnen voor het afleveren van teksten, maakte de samenwerking met hem in teamverband of tijdens een werksitting meer tot een genoegen dan tot een arbeidsopgave.

Steeds voorkomend, bescheiden en minzaam, ook ten overstaan van tegenstanders in het debat. Uiterst discreet wanneer het ging over anderen en zo er toch kritiek werd geuit, was deze vaak gemilderd door een glimlach en wat humor. Dit tekende Robrecht als een

echte gentleman. Hij kon dan ook terecht bogen op een prachtige en uitgebreide vriendenkring. Moderne netwerking, lang voor dit woord salonfähig was, maar netwerking niet opgevat in de utilitaire zin ten voordele van de eigen persoon, maar wel ten dienste van de samenleving.

Totaal onverwacht zijn evenwel donkere wolken aan de horizon opgedoken en heeft het wrede lot een brutaal einde gemaakt aan dit rijk gevulde leven.

Ik heb persoonlijk tijdens de laatste levensweken van Robrecht het droevige privilege gehad deze goede vriend nog dicht bij te komen en zijn menselijke grootheid ten volle mogen ervaren.

Zelden heb ik in mijn artsenloopbaan een patiënt en dan nog een collega-patiënt ontmoet die op het onheilspellende en onverbiddelijk nieuws over zijn gezondheidstoestand zo sereen reageerde. Welke indrukwekkende geesteskracht om het onvermijdelijke heengaan en het achterlaten van familie en vrienden zo stoïcijns en gelijkmoedig te aanvaarden!

Deze woorden van Robrecht zullen mij steeds bijblijven: 'Ik heb het geluk gekend van een lange, productieve en een succesrijke loopbaan ... Ik heb de weldaden genoten van een gelukkig huwelijk en van een harmonieus familieleven, als dit alles nu ten einde zou lopen dan mag ik niet klagen en dan weze het maar zo...'

Evenmin zal ik ook de steeds dankbare blik in zijn trouwe ogen vergeten voor het weinige dat ik spijtig genoeg als arts voor hem kon doen.

Van keer op keer, bij elk bezoek aan zijn ziekbed voelde ik dat zijn vroeger zo krachtige handdruk zwakker werd, maar steeds bleef die zachte glimlach waarmee hij, als verontschuldiging, zijn ongemakken beschreef, aanwezig op zijn gelaat.

Ik mag evenwel getuigen dat ondanks zijn lijden, zijn strijd lust voor de Vlaamse idealen, die hij nagestreefd had tijdens zijn mooi leven, levend bleef tot zijn laatste levensdagen. Zo informeerde ik hem bij één van mijn bezoeken over de recente ongunstige wending in de eindeloze saga van de toelatingsproef voor artsen, een dossier waaraan we zoveel uren hadden besteed. Ik voegde er aan toe dat men na meer dan 12 jaar discussies en compromissen, toch wel moedeloos zou worden bij zoveel manifeste onwil en gebrek aan verantwoordelijkheidszin langs Franstalige zijde.

En dan zag ik plots in Robrechts ogen weer de flits van de oude strijd lust verschijnen, toen hij met zijn verzwakte stem mij toefluisterde: en toch niet opgeven hé,

Bert, maar verder strijden voor deze zaak. Daar hoorde ik weer, al was het voor de laatste keer, de vroegere Robrecht, de overtuigde voorvechter van de Vlaamse ontvoogding.

Wij hebben een uitzonderlijk en edel man ten grave gedragen, een groot Vlaming en een medemens met een hoogstaande en altruïstische visie op onze samenleving. Hij was en blijft een inspiratie voor ons, zijn vrienden die achter blijven. Het is onze opdracht om zijn geestelijke erfenis in eer te houden en te blijven ijveren voor de verwezenlijking van zijn idealen.

Ik meen dat het past om tot slot nog te luisteren naar deze woorden die Anton van Wilderode schreef over het heengaan van Albrecht Rodenbach.

Woorden die zo goed passen bij het heengaan van Robrecht Vermeulen.

*Het hoofd, waar de idee ontstond
die vaart kreeg boven onze grond
en onwil of waardering vond
is moe.*

*De mond, die zoveel woorden sprak
en onder menig memeldak
het zuiverende vuur ontstak
is moe*

*De hand, waaruit de blauwvoet hoog
geworpen boven hart en hoofd
ontembaar naar de toekomst vloog
is moe*

*De blijde deur, waarachter ach!
De kier lang van een korte dag
het vrije land van Vlaanderen lag
viel toe*

Prof. Dr. A. Baert, voor het Vlaams Artsenverbond

DE AANGEKONDIGDE KRONIEK VAN EEN MORATORIUM OP DE HEROPENING VAN HET AFRICAMUSEUM.

Mijn kennis over Congo is eerder rudimentair: naast het onderwijs in de middelbare school over de primitieve “neger” in raffiarok met speer in positie voor zijn “hut” herinner ik mij de bokskamp in 1974 te Kinshasa tussen twee Afro-Amerikanen George Foreman en Mohammed Ali gesponsord met 10 miljoen dollar (!) door Mobutu. Tenslotte heeft mijn medische stage te Binga, Evenaarsprovincie in 1978 een onuitwisbare indruk nagelaten: de kennismaking met een fier en vriendelijk volk met hun ingewikkelde verhalen. Ik was ook getuige van de minzame neerbuigendheid van de moderne kolonialen. Toegegeven dit CV is te mager om over Congo te schrijven maar mijn intellectuele ontvankelijkheid zit wel goed.

Naar aanleiding van de heropening van het AfricaMuseum op 9 december zijn er 16 artikels verschenen in De Standaard met aanvang op 21 april, onderbroken tijdens de komkommermaanden juli-augustus, en terug hervat op 4 september. Een chronologische opsomming: het negerdorp als menselijke dierenpark tijdens expo 58, een goede dag als het AfricaMuseum een zwarte directeur krijgt, zwarten hebben niet dezelfde intellectuele waarde als blanken, Brussel krijgt een Lumumba plein, we denken nog altijd dat we het beter weten dan de Afrikanen, Milo Rau en NTGent met Congo Tribunaal, teksten in AfricaMuseum moeten neutraler, wie mensen (...) neger blijft noemen heeft een probleem, stuur Afrikaanse kunst terug, tweemaal de schedel van Lusangi, Congolese kunst voor Congolezen, Afrika's kunst past niet in één hokje, dekoloniseren kun je leren en tenslotte het restaurant Tembo heeft te weinig Afrikaanse gerechten. Tot zover de actualiteit. De verwachting is dat de pennen gescherpt zullen worden naar het einde van deze maand.

Een eerste conclusie leert dat DS overwegend het forum biedt aan de gekende negatieve kritiek met uitzondering van de overigens uitstekende bijdrage van Filip Reyntjens (22.10) en daardoor de koloniale periode en

meer in het bijzonder de misdaden begaan in de Kongo Vrijstaat, de personele eigendom van Leopold II, verward met het huidige integere wetenschappelijke AfricaMuseum dat veel meer betekent dan de verzameling van 160.000 etnografica en menselijke resten. Zo telt de afdeling zoölogie meer dan 10 miljoen specimen en beheert de etnomusicologie 8000 muziekinstrumenten naast 2500 uren opnamen van traditionele muziek. Verder bevat het xylarium 56.000 houtsoorten en worden 500.000 films en foto's bewaard naast ettelijke kilometers archiefdocumenten waaronder het volledige archief van Henry Morton Stanley. Toch bekommeren de auteurs zich enkel over de teruggave van het meest lucratieve en zichtbare deel en over de zoölogische collectie en de archieven wordt met geen woord gerept. Over de koloniale geschiedenis bestaan overigens uitstekende en kritische naslagwerken (Rood Rubber, D. Vangroenweghe, 1985; Crisis in Kongo, L. De Witte, 1996; De geest van koning Leopold II, A. Hochschild, 1998; De moord op Lumumba, L. De Witte, 1999; Lumumba, de complotten? De moord, L. De Vos e.a., 2004; Congo, een geschiedenis, D. Van Reybrouck, 2010).

Een tweede vaststelling is dat van de 28 auteurs er slechts 2 Belgen zijn met Afrikaanse roots. Uit Congo zelf komt geen enkele vraag over teruggave van etnografica of menselijke resten. Evenmin is er een eis tot excuses en herstelbetalingen. Acht jaar geleden verscheen het overigens uitstekend geschreven katren in DS “Congo, 50 jaar later” (24-25 april 2010, 80 pag.) waarin bovenstaande kritiek niet is opgenomen. Er is enkel sprake van teruggave van koloniale fortuinen en meer in het bijzonder van het persoonlijk vermogen van Leopold II ondergebracht in de Koninklijke Schenking (pag. 52-55).

Verder heeft men het steeds over “Afrikaanse kunst”. Gelukkig is de omschrijving “primitieve kunst” in onbruik geraakt waarmee vroeger een duidelijk onderscheid werd gemaakt met de superieure Westerse kunst. Nu spreekt men over tribale kunst. Het was J.J. Rousseau die in de 18de eeuw de primitieve volkeren verheerlijkte wat aanleiding gaf tot nieuwe kunstuitingen zoals het oriëntalisme en vooral het primitivisme (Gauguin, Matisse, Picasso, Bracque...) die etnografica zeer populair maakten waardoor het “kunst” werd. In feite gaat het oorspronkelijk niet over kunst maar over rituele- en gebruiksvoorwerpen die in opdracht zijn vervaardigd

door inheemse bevolkingsgroepen in tegenstelling tot de Westerse kunst waar de kunstenaar zelf de keuze maakt. Vaak is de antropologische betekenis verloren gegaan doordat vele gemeenschappen door Westerse invloeden volledig ontwricht werden. Deze verschillende visie over kunst verklaart wellicht dat vooral blanken (of moeten we voortaan spreken van “witten”) de pleitbezorgers zijn voor teruggave en de vraag niet zozeer komt uit Congo. De pionier Frans Olbrechts (UGent, 1899 – 1958) is de grondlegger van de discipline “antropologie van de kunst” en hij was de eerste die onderzoek deed naar de stijlen van de Afrikaanse kunst in Congo. Omdat hij in hoofdzaak in het Nederlands publiceerde is het baanbrekende werk van Olbrechts internationaal nog onvoldoende naar waarde geschat.

Dat we nu nog beschikken over een aanzienlijk aantal etnografica is juist te danken aan museale collecties. De overwegend houten voorwerpen zijn in Afrika niet opgewassen tegen de klimatologische omstandigheden en de heersende bewaarmethoden. Bovendien leidt politieke instabiliteit tot plundering, brandstichting en vernieling.

In een recent verleden werd een bescheiden teruggave een jaar later te koop aangeboden door Brusselse antiquairs. Alleen als Congo evolueert naar een stabiele democratie kan het in aanbouw zijnde museum in Kinshasa perfect functioneren als een filiaal van het AfricaMuseum. In afwachting is het realistisch om via 3D technieken onverhandelbare goede replica's te maken van sleutelobjecten. Veel belangrijker is de digitalisering van de archieven waardoor ze toegankelijk worden voor Congolese historici zoals recent besloten werd voor Rwanda.

Als kers op de taart moet zelfs het restaurant Tembo het ontgelden wegens te weinig Afrikaanse gerechten. Ik mocht in 1978 moambe met aap, vingers inbegrepen, badende in palmolie en gegarniert met gebakken zoete bananen als vervangmiddel voor aardappelen degusteren. Mijn spijsverteringsstelsel heeft het twee dagen laten afweten met een levenslange afkeer voor bananen. Rest dan de slotvraag; hoe ernstig en actueel is dan de vraag van een moratorium op de heropening van het AfricaMuseum.

Nog een meer prangende vraag; zal koning Filip aanwezig zijn bij de heropening en hoe zal zijn reactie zijn op de vernieuwde opstelling met een meer kritische benadering van de koloniale geschiedenis en van de rol van Leopold II. Of zal hij deze kelk laten ledigen door Laurent of Astrid? Het paleis zal geen herhaling van het incident met Patrice Lumumba tijdens de onafhankelijkheidsplechtigheid van 30 juni 1960 willen riskeren.

Zoals al aangekondigd zal de Algemene Ledenvergadering doorgaan op 23 februari in het AfricaMuseum. We krijgen een exclusieve inleiding door dir. Guido Gryseels over zijn visie om het museum binnen te loodsen in de 21ste eeuw. Daarna volgt een gegidste rondleiding “Een mix van Centraal Afrika”. Na de AV volgt de receptie met diner in restaurant Tembo waar wij op uitdrukkelijk advies van DS alleen moambe zullen eten gevolgd door enkele dagen nagenieten. Of gaan we toch voor een tajine?

Jan Dockx

50 jaar Leuven Vlaams

Na de levensbeschouwelijke pacificatie die volgde op de ondertekening van het schoolpact in 1958, kwamen de communautaire problemen bovenaan de politieke agenda. Eerst door de verbinding tussen socialisme en wallingantisme waarvoor André Renard tijdens de grote staking tegen de eenheidswet in de winter 1960-1961 de basis had gelegd. Daarna doordat de travaillistische regering Lefèvre-Spaak een oplossing van 'de taalkwestie' beloofde en zelf het initiatief nam tot het vastleggen van de taalgrens en het regelen van de taalsituatie in Brussel en een aantal randgemeenten.

De Vlaamse beweging had zich toen al gemanifesteerd in twee marsen op Brussel in 1961 en 1962. De Volksunie scheen electoraal in opmars, en de Vlaamse strijdlust steeg. In Leuven sloot het KVHV zich daarbij aan maar liet vanaf 1961 en 1962, met het aantreden van een nieuwe studentengeneratie ook een nieuwe wind waaien door Vlaamse eisen meer dan vroeger te verbinden, met eisen voor 'nieuwe sociale, democratische en economische structuren' en meer 'Vlaamse arbeiderskinderen aan de universiteit'. In november 1962 bracht *Ons Leven* een themanummer over studentensyndicalisme.

De 'kwestie Leuven'

Maar de grote meerderheid van de Vlaamse studenten in Leuven werd vooral beroerd door de taalproblematiek. Na het vastleggen van de taalgrens stelde zich immers in alle scherpste 'de kwestie Leuven'. Franstalige professoren, assistenten en administratief personeel vroegen toen, in afwijking van de nieuwe taalwetten faciliteiten over gemeentelijke administratie en onderwijs. Van Vlaamse zijde werd daarentegen voorgesteld de Franstalige afdeling van de Leuvense universiteit over te hevelen naar Wallonië.

De academische overheid en de inrichtende macht van de toen nog unitaire tweetalige universiteit, wensten daarentegen beide taalafdelingen in Leuven te handhaven. Ze waren wel bereid een spreiding van kandidaturen – de eerst twee of drie studie jaren in elke opleiding waarna licentiaats- of doctoraatsjaren volgden – te overwegen. Het werd mogelijk gemaakt door de wet op de universitaire expansie van 9 april 1965. Dat maakte het gemakkelijker om nu de syndicalistisch-democratische eisen te koppelen aan de strijd voor 'Leuven Vlaams'. Tegelijk met de overheveling van de Franstalige afdeling

'au coeur de la Wallonie' werd weldra ook een 'democratische' Vlaamse universiteit geëist. De beslissing over de toekomst van de Leuvense universiteit lag in handen van de inrichtende macht, *in casu* van de Belgische bisschoppen. In hun verklaring van 13 mei 1966 verwierpen zij de Vlaamse overhevelingseis en bevestigden zij eens en voorgoed de toekomstige eenheid en ondeelbaarheid van de tweetalige katholieke universiteit in Leuven.

Een keerpunt was het bisschoppelijk 'mandement' van 13 mei 1966 dat de Franstaligen in Leuven wilde houden. Het ging lijnrecht in tegen het Vlaamse standpunt en lokte een massaal protest uit. Niet alleen omwille van de inhoud, die afwees wat de Vlaamse beweging als een rechtvaardige eis beschouwde, maar ook omwille van de autoritaire toon, die haaks stond op de in brede katholieke kring intussen doorgedrongen meer open geest van het Tweede Vaticaans concilie (1962-1965). Het leidde tot een antiklerikaal en antiautoritair protest uit in het hele Vlaamse land. De herinnering aan vroegere bisschoppelijke veroordelingen van het Vlaams-nationalisme, versterkte de verontwaardiging en kwam voor velen over als de laatste stuip trekking van een 'Belgische' machtskerk.

Meirevolte 1966

Vlaamse studenten in Leuven beantwoordden het mandement met stakingen en betogingen die door de rijkswacht met harde hand werden uiteengeslagen of met het waterkanon uiteengedreven. De revolta bracht nieuwe leiders op de voorgrond, voor wie het flamingantisme en de overheveling van Leuven Frans weldra minder belangrijk werden dan het afwijzen van het autoritarisme en klerikalisme. Die afkeer van het gezag kon men in alle Europese studentenbewegingen van dat ogenblik als kenmerk terugvinden. Betekenisvol was dat niet langer enkel de 'Vlaamse Leeuw' als strijdzang werd aangeheven, maar weldra – en zelfs veel meer – de door de Amerikaanse *civil-rights* beweging gebruikte *negrospiritual*: 'We shall overcome... some day!'

Een meerdaagse voettocht van Oostende naar Leuven in september 1966, was eveneens geïnspireerd door de Amerikaanse protestmarsen voor gelijke rechten. Terwijl de doorsneeflamingant de marcherende studenten enthousiast verwelkomde als de nieuwe Vlaamsgezinde generatie, ging het de meeste deelnemers aan de voettocht al veel meer om 'antiklerikale en antikapitalistische structuurhervormingen die moesten resulteren in een meer democratische maatschappij'. Die nieuwe accenten waren nog wel geen gemeengoed bij de doorsneestudent, voor wie nog steeds flamingantisme, de belangrijkste mobiliserende kracht bleef, zij het al wel gekruid met een flinke scheut antiklerikalisme en antiautoritarisme.

Daar wilde in 1966-1967 de voorhoede van studentenleiders op inspelen. In *Ons Leven*, dat tot dan toe

toonaangevend was geweest in de politieke oriëntering van de studentenbeweging doken nu provo-invloeden op uit Amsterdam. Een poging om het KVHV als geheel om te vormen tot een dergelijke SVB mislukte. De traditionele vleugel bleek sterker dan verwacht en de meest dynamische en invloedrijke groep verliet het oude KVHV om in de lente van 1967 zelfstandig een SVB op te bouwen. De harde SVB-kern kwamen pas tijdens de zomervakantie van 1967 op een internationaal studentencongres in Berlijn voor het eerst in contact met geschriften van Lenin en Mao, maar de brede groep van Vlaamse studenten was op dat ogenblik alleen maar bezig met de vraag of 'Leuven Vlaams' er zou komen.

De bisschoppen hadden al wel vanaf oktober 1966 organisatorisch een 'dubbeluniversiteit' in Leuven gecreëerd met een aparte academische overheid voor 'Leuven Nederlands' en de 'Université Catholique de Louvain' (UCL) en daarboven nog een rector magnificus, mgr. Albert Descamps, die de boel een beetje moest samenhouden. In de Vlaamse publieke opinie was de indruk gegroeid dat het mandement van de bisschoppen de facto verlaten was, maar de UCL zag dat zo niet, en maakte op 14 januari 1968 haar investeringsplannen voor de volgende jaren bekend, waaruit bleek dat ze in Leuven wilden blijven. Dat ging lijnrecht in tegen de intussen gegroeide verwachtingen binnen de Vlaamse publieke opinie, voor wie het bisschoppelijk mandement van twee jaar eerder 'voorbijgestreefd' was.

Januarirevolte 1968

De januarirevolte van de Vlaamse studenten die toen uitbrak tegen de UCL-plannen, die als een nieuw autoritair dictaat werden aangevoeld, dreef op een uit verontwaardiging geboren spontane mobilisatie. De onbeperkte staking werd uitgeroepen, en de Franstalige colleges werden verstoord, wat maar één dag lukte omdat de rijkswacht daarna de auditoria voor Vlaamse studenten afgrendelde. Dat maakte de ordehandhavers tot eerste vijand. De voortdurend patrouillerende rijkswachtcombi's, de huiszoekingen in studentenhuizen, en het oppakken van actievoerders leken uitingen van een politiestaat en maakten van Leuven een bezette stad.

Er groeide tijdens en na de revolutie een openheid voor het nieuwe, die voorlopig ideologisch nauwelijks werd ingevuld, behalve met spontaneïstische maatschappijkritiek gevoed door de utopie van een nieuwe wereld. Dat was voor een deel het gevolg van een grotere gevoeligheid voor democratische waarden sinds de revolutie van 1966, voor een ander deel het resultaat van de SVB-agitatie, die zich zowel in de 'volksvergaderingen' als op de vergaderingen van de actiecomités *manifesteerde.

Er ontstond wel een accentverschil tussen de Leuvense studenten en de Vlaamse publieke opinie in de provin-

cie, waar voor het eerst in de geschiedenis ook scholieren van het katholiek middelbaar onderwijs gingen staken en manifesteren, vaak met de steun van leraars, plaatselijke actiecomités en soms directeurs, maar dan louter als steun aan: 'de strijd om Leuven', niet aan de maatschappijkritische geluiden. De Vlaamse pers steunde ook vooral die Vlaamse strijd, en gaf weinig aandacht aan het andere Leuvense accent.

Splitsing

De druk van de publieke opinie werd zo groot dat begin februari de Vlaamse bisschoppen afstand namen van de verklaring van 13 mei 1966, en zich schaarden achter de Vlaamse eis voor een volledige overheveling van de Franstaligen naar Wallonië. De enige uitweg uit de impasse was de volledige splitsing van de universiteit en de verdere afhandeling aan de politici over te laten. In februari viel de regering Van den Boeynants over de 'kwestie Leuven'. De verkiezingen werden een succes voor de Vlaams-nationalistische Volksunie en een nederlaag voor de liberalen die in hun campagne de Belgisch nationalistische kaart hadden getrokken. De nieuwe regering Eyskens besloot tot overheveling van de Franstalige Leuvense universiteit naar Wallonië en Woluwe, maar voorzag tegelijk ook dat de VUB, tot dan de Vlaamse afdeling van de ULB ook een volledig autonome universiteit zou worden.

Eerst de CVP en daarna de andere partijen vielen uiteen per taalgroep. In 1970 voerde de regering een eerste staatshervorming door, die een einde maakte aan het unitaire België. Er zouden er nog meerdere volgen, waarbij de derde, in 1989, ook de bevoegdheid voor het onderwijs (inclusief de universiteiten) aan de Vlaamse en Franse Gemeenschapsregeringen overdroeg. Sindsdien volgde het universitaire bestel in elke gemeenschap eigen wegen. Dat de KU Leuven momenteel behoort tot de top 50 van alle universiteiten in de wereld, is het beste bewijs dat de splitsing van een halve eeuw terug een goede zaak was. De KU Leuven is uitgegroeid tot heel wat meer dan een 'universiteit van het Hageland', zoals destijds Franstaligen smalend voorspelden.

Louis Vos

Hoe gaat het met de gezondheidszorg in Vlaanderen anno 2018?

Goed/ niet Goed

Wij mogen momenteel gerust stellen dat het met onze gezondheidszorg in Vlaanderen de goede kant op gaat, onze hoofdstad Brussel inbegrepen. De complexiteit en de problemen zijn natuurlijk enorm, zeker wanneer het de bereikbaarheid van de diverse doelgroepen betreft. De deskundigheid en het wetenschappelijk niveau van de verschillende zorgverstrekkers en de kwaliteit van de opleidingen mogen er best zijn. Maar de bereikbaarheid van de zorgvragers blijft het grootste probleem want er zijn nog heel wat kansarmen, die in de kou blijven staan. Toch blijven wij hoop koesteren op beleidsinitiatieven ter zake en op de kracht van alle werkers op het terrein, hun diverse organisaties en structuren.

Maar bekijken wij nu de federale overheid, die meent een aantal oplossingen klaar te hebben om te corrigeren wat verkeerd zou gaan. Volgens deze centrale machthebbers gaat het niet goed met de Vlaamse gezondheidszorg en moet alles nu in goede banen worden geleid. Kwaliteit en efficiëntie moeten beter, zo zegt men daar. Oorzaak zou zijn het te grote aantal beleidsniveaus en de gebrekkige samenwerking. Daar wil men nu snel verandering in brengen en, zo denkt men, dit zal voor besparingen zorgen!

De kwaliteit van onze gezondheidszorg is momenteel bevreemdend!

Na ongeveer een halve eeuw activiteit binnen de gezondheidszorg, kan ik met kennis ter zake dit stellen. Bijna even lang hield ik mij bezig met opleiding, navorming en organisatie van de zorg op het terrein en binnen de verenigingen. Het gaat hierbij niet enkel over basisgezondheidszorg in haar meest diverse aspecten maar ook over de intra- en transmurale zorg. Via mijn alumni activiteiten, het opzetten van thuiszorg en mijn jarenlange lidmaatschap van erkenningscommissies, hoge raad, ethisch comité van het lokale ziekenhuis en recent ook via mijn lidmaatschap van de RvB van het regionale ziekenhuis heb ik ook heel wat ervaring opgedaan over de paramedische- en intramurale zorg. Zo kon ik ook belangrijke ontwikkelingen binnen het wetenschappelijk onderzoek van nabij volgen.

Jammer genoeg moet ik hier aan toevoegen dat ik als patiënt sinds ongeveer vijf jaar een ervaringsdeskundige ben geworden met belangrijke en herhaalde interventies en behandelingen in interdisciplinaire setting.

Zowel hyperacute als langdurige chronische zorg zijn mij niet vreemd meer. Eigenlijk is het een zegen dit aan het einde van een lange carrière binnen het vakgebied te ervaren en het heeft mijn visie op onze gezondheidszorg verrijkt. Het was zeker allemaal geen rozengeur en maneschijn en ik besef maar al te best een bevoorrechte getuige te zijn geweest en waarschijnlijk dito-patiënt.

Van op mijn werkterrein en activiteiten in de Rand heb ik ook heel wat inzicht verworven op de thuis- en intramurale zorg in onze hoofdstad en de Rand. Super-diversiteit, kansarmoede, psychiatrische thuiszorg en mobiliteitsbeperking zijn de grote pijnpunten. Maar ook in onze regio tussen Zennevallei en Pajottenland kennen wij diezelfde problemen, waarbij de RISO studie aantoonde dat hier de verborgen armoede soms erger is dan in de grootstad. Reden genoeg om met gelijkgezinde collegae uit de buurt als huisartsengroepspraktijken een netwerk uit te bouwen met focus op kansarmoede en psychiatrische thuiszorg. Onze jaarrapporten tonen aan dat de samenwerking rendeert en dat wij in de regio navolging krijgen. Persoonlijk ben ik ook heel blij met de ingreep van de Vlaamse overheid om Welzijn en Gezondheidszorg naar elkaar toe te trekken. Ik begrijp dat hierover geen consensus bestaat. Vooral in de hoofdstad vreest men dat dit onze gezondheidszorg zal doen verwateren en dat de welzijnszorg aan belang zal verliezen. Maar het blijft een waarheid: 'arm maakt ziek en ziek maakt arm'. Wat zijn wij met een schitterende gezondheidszorg indien wij de belangrijkste doelgroepen niet bereiken. Heus, Vlaanderen mag trots zijn op wat werd gerealiseerd en het heeft geen advies nodig van buitenaf, wel voldoende financiering.

"Niet goed bezig" zegt de federale overheid!

"Er zijn momenteel te veel beleidsniveaus" horen wij daar. De kwaliteit en de efficiëntie moeten beter, maar het moet allemaal wat minder kosten.

Zo krijgen wij voor gans Belgenland een nieuwe unieke structuur waaraan eenieder zich zo snel mogelijk moet conformeren. Anders volgen slechte punten en bestrafing. Eens het grote netwerk

volgens nauwkeurig te volgen regeltjes gerealiseerd - moet dit er voor zorgen dat voortaan de juiste dingen op de juiste plaats en op tijd gebeuren.

Zo krijgen wij volledig op elkaar aangrenzende provinciale zorgzones, die aansluiten bij de eerste lijn zones en dit in nauw overleg met de Vlaamse gemeenschap en met het terrein, geënt op de reeds functionerende structuren. Vlaanderen is hier al een aantal jaren goed bezig, kent de markt en biedt daadwerkelijke ondersteuning.

Federaal wil men toch de hand aan het stuur houden en

gaat men over naar supra-regionale structuren boven de zorgzones. Het is dus erg noodzakelijk dat de geïmplementeerde groepen, instellingen en organisaties alle reeds circulerende teksten goed lezen en proberen te begrijpen. Want er komen een aantal nieuwe bestuursorganen op netwerkniveau met netwerkbeheerders, colleges van hoofdartsen, adviescomités en overkoepelende raden. De huidige teksten zijn cryptisch en wijzen niet in de richting van minder beleidsniveaus! En zo moet heel deze hocus pocus alle problemen van onze Vlaamse gezondheidszorg oplossen, hoewel die het niet zo slecht doet.

Het is een algemeen bekende stelling dat top-down opgedrongen veranderingen of hervormingen tot niets leiden, omdat zij makkelijk het vermoeden oproepen van een verborgen agenda. Zo vermoeden velen dat heel dit proces gewoon een verkapte besparingsronde betekent, waarbij een ruim aantal zorgverstrekkers zich geïmplementeerd voelen en instellingen erg bezorgd naar de toekomst kijken. Het is immers een gouden regel dat performante hervormingen gedragen moeten worden door ruime ervaringsdeskundigheid van de mensen op het terrein.

De huidige malaise

Welke econoom kan voor ons uitrekenen hoeveel tijd en geld er al gekropen is in dit megalomaan project

waarvan geen enkel bewijs, laat staan buitenlandse ervaring kan aantonen dat wij hiermede op de goede weg zijn. Reken maar mee de vergadertijd, de verplaatsingen en al het andere nuttige werk dat is blijven liggen. Heus, de slaafsheid en angst van onze Vlamingen heeft mij nogmaals verbaasd.

Zoals ik al stelde is doorheen de jaren, en zeker de laatste tijd, mijn respect en bewondering voor alle actoren binnen de gezondheidszorg en welzijn enorm gestegen. Zou zo'n federale minister enig inzicht hebben op de inzet en tijdsbesteding van de talloze ziekenhuisartsen die - naast hun zwaar klinisch werk - actief zijn binnen raden, comités, adviesorganen en andere adviesgroepen. Ik heb ook een grenzeloze waardering gekregen voor de zware taak van hoofdartsen en het overloze werk van alle directies op diverse niveaus. Het behalen van accreditatie door een ziekenhuis kost bloed, zweet en tranen. Ik heb werknemers gedurende weken hun weekends en soms ook nachten zien opofferen. Zij zijn bijzonder fier op hun werk en hun ziekenhuis en de veranderingen zijn duidelijk merkbaar. Het is dus niet voor niets dat verzekeraars in de VS andere tarieven rekenen voor patiënten die geaccrediteerd worden verzorgd. Binnen de gezondheidszorg en welzijn wordt hard gewerkt, zowel intra- als extramuraal. Regelmatig terugkomende klachten over te hoge werkdruk bij spoedartsen, verpleegkundigen en huisartsen zijn best te begrijpen. En uit mijn persoonlijke ervaring als patiënt kan ik getuigen dat de zorgontvangers hiervan momenteel geen slachtoffer zijn.

Federale overheid blijf bij uw leest!

Schoenmaker blijf bij uw leest! Wees dankbaar en heb respect voor de mensen op het terrein. Vouw zo snel mogelijk uw fantasie-Netwerkenplan op. Ga kijken wat nu al werkt op het terrein, steun de evaluaties en financier projecten van de basis die aantonen wat werkt en wat niet werkt. Er bestaat inderdaad al één en ander. In Vlaanderen is netwerking goed bekend. Op een aantal plaatsen is een stimulans zeker nodig, maar overal kan men hulp gebruiken. Noteer dat elke regio haar eigen kenmerken heeft en dat wij het in de sector gewoon zijn transregionaal te werken voor diverse gemeenschappen. Hoe moeilijk is het federaal macht af te geven en financiering door te schuiven en aldus te erkennen dat deskundigheid aanwezig is op het terrein. Zo zou er tenminste al één beslissingsniveau verdwijnen, succes verzekerd!

Dr. Chris Geens

Huisarts, docent, patiënt en ervaringsdeskundige. Bestuurder van diverse instellingen en organisaties

Ontnederlandsing Brussel en Vlaamse Rand deel II

VAN “LE TRÈS GRAND BRUXELLES DE L’AVENIR” (1965) TOT “LA COMMUNAUTÉ MÉTROPOLITAINE” (2012)
(vervolg)

Opgedragen aan, en in memoriam van, Robrecht Vermeulen

In vorig nummer van Periodiek werd de evolutie van het taalgebruik in Brussel en Vlaams-Brabant, met nadruk op de Vlaamse Rand (fig. 1), meer bepaald de ontnederlandsing van deze gebieden besproken.

In dit nummer wordt nader ingegaan op een selectie van oorzaken/mechanismen van ontnederlandsing en worden, waar mogelijk, oplossingen voorgesteld. Wij gebruiken de term “ontnederlandsing” omdat die geldig is zowel voor Brussel als de Vlaamse Rand; de term “verfransing” gaat wel op voor de Vlaamse Rand, doch in Brussel is er naast de ontnederlandsing ook een ontfransing gaande.

De immigratie is een belangrijke oorzaak van ontnederlandsing vooral in Brussel, doch ook in de Vlaamse Rand. In Brussel spelen de sabotage van de taalwetten, de gebrekkige naleving van de taalwetten in de ziekenhuizen, de Franstalige druk op de een-talige kiezerslijsten en de verkapte regionalisering van de kinderbijslagen een ontnederlandsende rol. In de Vlaamse Rand wordt de ontnederlandsing bevorderd door de taalfaciliteiten in “de Zes”, het niet gesplitst gerechtelijk arrondissement Brussel, de concurrentie tussen inwijkelingen en autochtonen in de huisvesting en projecten zoals TOP Noordrand en het voorlopig afgevoerde Eurostadionplan. Het tekort aan Nederlandstalige scholen manifesteert zich zowel in Brussel als in de Vlaamse Rand.

Figuur 1. De 19 gemeenten van de Vlaamse Rand, opgesplitst in faciliteiten- en niet-faciliteitengemeenten (met toelating overgenomen uit “Gert-Jan Put en Bart Maddens: VIVES BRIEFING 2018/01”)

Deel II Oorzaken/mechanismen van, en mogelijke oplossingen voor, de ontnederlandsing van Brussel en Vlaams-Brabant

Immigratie

Dat immigratie een belangrijke rol speelt in de ontnederlandsing van Brussel en de Vlaamse Rand blijkt uit de thuistaal en de taal moeder en kind. In Brussel was een andere taal (of talen) dan Frans of Nederlands de thuistaal bij 32 % van de gezinnen in 2012. In de Vlaamse Rand was een andere taal dan Nederlands of Frans de thuistaal bij 14,9 % van de gezinnen in 2014 en de score van andere talen dan het Nederlands of het Frans, als taal van moeder en kind, was in de Vlaamse Rand in 2016 26,3 % (zie deel 1 in Periodiek 2018/3). Een studie van Gert-Jan Put en Bart Maddens toont bovendien aan dat de migratie van vreemdelingen naar Vlaams-Brabant niet alleen gepaard gaat met een hoger aantal kleuters zonder Nederlands als thuistaal, doch ook met een hogere electorale verfransingsgraad (ho-

gere score van de Union des Francophones), zoals blijkt uit de Vlaamse verkiezingen van 2014 (1).

Brussel, Vlaamse stad, dateert uit het verleden.

Aan de hand van een toespraak van Hans Vandecandelaere over diversiteit in Brussel beschrijft Jozef Cassimons de verschillende migratiegolven in België met focus op Brussel (2).

De eerste was *de periode van de gastarbeiders (1946 – 1974)* met tijdelijke arbeidscontracten. Tot dan toe was Brussel een relatief homogeen verfranste stad gebleven. In de loop van de jaren '60 begon de instroom van migranten naar Brussel gevoelig te stijgen: tot 1970 vooral uit Frankrijk, Nederland, West-Duitsland, Italië en Spanje, daarna vooral uit Spanje, Italië, Griekenland, Marokko en Frankrijk. Na het verbod van aanwerving op grond van een visum in 1967 werden duizenden illegaal: dat leidde tot een eerste regularisatie in 1974.

De tweede periode, *de tijd van de migranten (1974 – 1999)*, start na de oliecrisis in 1973 met plotse stijgende werkloosheid. Ondanks de afkondiging van een migratiestop, ging de instroom verder door de familiehereniging als belangrijkste migratiekanaal. Terugkeren werd omgezet in blijven, doch de overheid bekommerde zich nauwelijks om opvang en integratie.

De derde periode, *de tijd van de nieuwe Brusselaars (1990 - ...)*, ging gepaard met de groeiende sociaaleconomische ontwrichting in het zuidelijk halfrond en ongeregelde complexe migratiestromen; de legale instroomkanalen waren vooral: familiehereniging, huwelijksmigratie, tijdelijke en langdurige werkmigratie en asiel. In 2000 volgde een tweede regularisatiecampagne. Brussel werd op korte tijd een internationale stad met vreemdelingen van de eerste, tweede en derde generatie: de nieuwe Brusselaars. Arabisch, Turks, Italiaans, Spaans en Berbers werden de voornaamste alternatieven voor het Frans of het Nederlands. Brussel telt actueel 170 tot 180 verschillende nationaliteiten. Franstalige partijen zagen er zowat unaniem een instrument in om de Vlaamse invloed in Brussel af te remmen (2). Een bijkomende factor die het belang van de immigratie vergroot is het hoog aantal kinderen bij de inwijkelingen in vergelijking met de autochtone bevolking.

Een humaan en rechtvaardig migratiebeleid zit altijd gewrongen in de spanning tussen mededogen en draagvlak: hoeveel we aankunnen zonder de eigen identiteit te verliezen. De Vlaamse regionale indicatoren (VRIND) 2017 leren ons dat in 2016 20,5 % van de inwoners van het Vlaams Gewest van buitenlandse herkomst was; bij de kinderen jonger dan 2 jaar liep dat cijfer op tot 37 % (www.vlaanderen.be). Een goed overwogen afremming van verdere immigratie is dan ook

onvermijdelijk (3, 4). Een uitgebreid en consistent plan van ontwikkelingssamenwerking, gezamenlijk opgezet door alle landen van de EU, zou een belangrijke maatregel zijn voor de preventie van economische migratie. Tegenover de inwijkelingen die hier zullen blijven heeft de overheid een plicht die de federale overheid decennialang verwaarloosd heeft, namelijk een actief integratiebeleid te voeren om hen zo goed mogelijk op te nemen in onze gemeenschap. Met dat doel werkte de Vlaamse regering in 2011 met Geert Bourgeois als toenmalig minister van Inburgering een inburgeringsplan uit om Nederlands te leren als poort naar onderwijs en arbeidsmarkt, naar verenigingen en sportclubs, mits aanvaarding van een aantal grondslagen: democratie, rechtsstatelijkheid, vrije meningsuiting, vrijheid van godsdienst, scheiding van kerk en staat, gelijkwaardigheid van man en vrouw, gelijke rechten ongeacht ras, geslacht en seksuele geaardheid (5). In Vlaams-Brabant lukt dat beter dan in Brussel omdat de Vlaamse overheid in Vlaanderen de regie van het integratiebeleid volledig in eigen handen heeft. Het Brussels Onthaalbureau Nieuwkomers (BON) werd opgericht bij het in werking treden van het inburgeringsdecreet van de Vlaamse Gemeenschap op 1 april 2004 en voert in Brussel het Vlaams decreet op inburgering uit. In tegenstelling met Vlaanderen is inburgering en de daarmee gepaard gaande taalcursus in Brussel echter geen verplichting, ook niet langs Franstalige kant (6). De efficiëntie ervan kan dus in vraag gesteld worden.

De sabotage van de taalwet in Brussel

De gemeentebesturen en OCMW's in Brussel zijn volgens de taalwet op de aanwerving van personeel verplicht tweetaligen aan te werven. Vicegouverneur Jozef Ostyn waakt over de naleving van die wet en schorst de benoemingen waarbij ze niet nageleefd wordt. Zo waren in 2016 slechts 77,63 % van de beslissingen over de statutaire personeelsleden en 10,29 % van de contractuele personeelsleden in overeenstemming met de taalwet. Doch de schorsing van die benoemingen is tijdelijk: ze moet bevestigd worden door de Brusselse regering. Maar de Franstalige regeringsleden weigeren dat te doen, zodat de schorsing na 40 dagen opgeheven wordt. Daarom dienden de Kamerleden Hendrik Vuye en Veerle Wouters in 2017 een wetsvoorstel in, zodat de vicegouverneur de beslissingen niet alleen kan schorsen doch ook vernietigen. Bovendien riepen zij Jan Jambon als minister van Binnenlandse Zaken, bevoegd voor de taalwet, op om daar werk van te maken. Tot op heden staan we geen stap verder. Hallo Vlamingen in de Brusselse regering, Vlamingen in de federale regering en in de Kamer, komt er nog wat van? (7 – 9)

De Taalwetgeving in de Brusselse ziekenhuizen

Het Brusselse “Huis voor Gezondheid”, dat de Brusselse Vlamingen wegwijs helpt in de gezondheidszorg in

hun stad, bespreekt op zijn webstek de taalwetgeving over de Brusselse ziekenhuizen. Die taalwetgeving is enkel van toepassing in de openbare ziekenhuizen (de huidige “IRIS-ziekenhuizen”). Daar hebben de patiënten recht op hulp en verzorging in het Frans en het Nederlands. De private en de drie Brusselse universitaire ziekenhuizen vallen niet onder de taalwetgeving, doch voor de dringende medische hulp wordt een uitzondering gemaakt: de taalwetgeving is altijd van toepassing wanneer een patiënt wordt opgenomen via een erkende spoedgevallendienst, de 100 of een mobiele urgentiegroep (MUG). De patiënt heeft dan recht op verzorging en administratieve hulp in het Nederlands en het Frans vanaf zijn opname tot zijn ontslag of doorverwijzing naar een andere afdeling in het ziekenhuis (10).

Omwille van de frequente overtredingen van die taalwetgeving diende Brussels Volksvertegenwoordiger Liesbet Dhaene in 2015 een wetgevend initiatief in waarbij de vicegouverneur effectief controle krijgt over de Nederlandstalige dienstverlening in de OCMW-ziekenhuizen. Dat werd echter onontvankelijk verklaard door toenmalig voorzitter Charles Picqué (11).

Franstalige druk om eentalige lijsten voor de gewestverkiezingen in Brussel af te schaffen

Tot hier toe worden voor de Brusselse gewestverkiezingen eentalige lijsten ingediend. De Vlamingen hadden daar bij de oprichting van het Brussels Gewest sterk op aangestuurd omdat ze zich herinnerden wat destijds binnen de arrondissementsraad gebeurde met de zogenaamde FDF-Vlamingen: Franstaligen die zich met een Vlaams stempeltje profileerden. In 1989 kwam duidelijkheid: dien je een lijst in, dan maak je daar een taalkeuze voor.

Nu is er echter een aanhoudende druk van de Franstaligen om die Vlaamse waarborg terug te schroeven: zij sturen aan op taalgemengde lijsten. Dan kan gevreesd worden dat de Nederlandstalige politici snel gemarginaliseerd worden door de toekenning van verkiesbare plaatsen enkel aan “gewillige” Vlamingen (12).

Verkapte regionalisering van de kinderbijlagen

Resolutie nr. 4, aangenomen door het Vlaams Parlement op 3 maart 1999, vermeldt o.m.: “De normerings-, uitvoerings- en financieringsbevoegdheid over het volledige gezondheids- en gezinsbeleid moeten integraal naar de deelstaten worden overgeheveld, dus onder meer met inbegrip van de gezondheidszorgverzekering en de gezinsbijlagen (kostencompenserende regelingen). Daarbij moeten de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest de vrije keuze bekomen om toe te treden tot het stelsel van de deelstaat Vlaanderen of van de Franstalige deelstaat, dat telkens zowel een regeling voor de inkomsten als voor de uitgaven bevat.” (13)

De recent vanuit de federale overheid overgehevelde kinderbijlagen tijdens de 6de staatshervorming werden echter niet toegewezen aan de Vlaamse en Franse Gemeenschap, zoals voor onderwijs en cultuur, aangezien de meeste Franstaligen en de neo-unitaristen dwars lagen. Anderzijds was de toewijzing aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de meeste Vlamingen niet haalbaar. Dus werd voor Brussel een kunstgreep bedacht: overheveling naar de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). Doch de Raad van de GGC bestaat uit de leden van het Brussels Parlement en het College uit de minister-president en de ministers van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (14).

Dus komt die overheveling voor Brussel neer op een regionalisering en niet op een communautarisering. Dat betekent dat voor de kinderbijlagen de band tussen de Vlamingen in het Vlaams Gewest en die in Brussel wordt doorgeknipt met alle gevolgen van dien. Dat is een gevaarlijk precedent voor de toekomstige overheveling van de gezondheidszorg en bemoeilijkt de uitbouw van de Vlaamse Sociale Bescherming voor de Brussels Vlamingen (15).

De taalfaciliteiten in de Zes

In 1963 besliste de wetgever om in zes gemeenten in de Vlaamse Rand (zie deel I in Periodiek 2018/3), op basis van de talentelling van 1947, taalfaciliteiten of tegemoetkomingen te voorzien voor de Franstalige minderheid van 30 %. De faciliteiten in bestuurszaken bestaan er in dat de betrekkingen tussen de gemeentelijke administratie en de inwoners in het Nederlands of het Frans gebeuren, naargelang de wens van die inwoner. Berichten en mededelingen van de gemeente moeten in beide talen worden opgesteld, met voorrang voor het Nederlands. De faciliteitenregeling geldt enkel voor de communicatie tussen de gemeentelijke overheid en de individuele inwoners en niet voor de beleids mensen. De omzendbrief Peeters wijst er op dat de bewoners telkens zelf om het vertaalde document moeten verzoeken.

Het onderwijs in de faciliteitengemeenten verloopt in het Nederlands. Alleen voor het kleuter- en lager onderwijs bestaat de mogelijkheid om Franstalig onderwijs in te richten (16).

De faciliteitenregeling gaf vanaf het begin aanleiding tot tegengestelde standpunten over de bedoeling ervan: permanente taalrechten of tijdelijke integratie bevorderende maatregelen (16). Zo bvb. schreef Jan Verroken als verslaggever van de parlementaire commissie, die in 1962-63 de wetsvoorstellen van minister Gilson moest bespreken: “De commissie meent dat het wettelijk faciliteitensysteem in bestuurszaken slechts tijdelijk verplicht zal zijn en elk praktisch belang zal verliezen naarmate het onderwijssysteem zijn vruchten zal afwerpen.” (17)

Het is anders uitgedraaid. Verschillende indicatoren wijzen er op dat de verfransing in de zes gemeenten is blijven doorgaan. Dat blijkt onder meer uit de resultaten van de verkiezingen (1, 16), de instroom van anderstalige leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs en de cijfers van Kind en Gezin (16 en deel I Periodiek 2018/3).

Er is dus maar één goede oplossing: de afschaffing van de faciliteiten.

Niet gesplitst gerechtelijk arrondissement Brussel

In tegenstelling tot het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde (BHV), dat gedeeltelijk werd gesplitst, werd het gerechtelijk arrondissement Brussel, dat Brussel en Halle-Vilvoorde (HV) omvatte en blijft omvatten, helemaal niet gesplitst.

Wat is er dan wel veranderd door het Di Rupo akkoord? Enerzijds wordt het parket, dat de misdrijven vervolgt, opgesplitst in een tweetalig parket voor Brussel en een Nederlandstalig voor HV. Anderzijds worden de Brusselse rechtbanken ontubdubbel in Nederlandstalige en Franstalige, die echter beide voor heel het gerechtelijk arrondissement Brussel – dus de 19 gemeenten van Brussel en de 35 gemeenten van HV – bevoegd blijven: dus geen afzonderlijke rechtbanken voor HV. Bovendien worden inzake het parket Franstalige magistraten uit het parket van Brussel gedetacheerd naar dat van HV en daalt, inzake de Nederlandstalige rechtbanken, het aantal rechters van 33 naar 20 % van het totaal.

Wat betekent dat nu voor de inwoners van BHV? Voor de Vlamingen in Brussel en HV zal de vermindering van het aantal rechters een aanzienlijke vertraging in de behandeling van hun rechtszaken veroorzaken. Voor de Franstaligen in de 35 gemeenten van HV wordt de procedure om beroep te doen op Franstalige rechtspraak versoepeld: om die te bekomen moeten ze niet meer verschijnen voor de rechter, doch kunnen die voortaan per brief regelen (18).

Sinds maart 2018 is er een lichte verbetering voor een deel van de inwoners van HV: wie in Halle, Asse of Vilvoorde juridisch advies zoekt of slachtoffer werd van een misdrijf moet niet meer naar het Brusselse Justitiehuis gaan doch kan terecht in een “antenne” in eigen gemeente (19).

Huisvesting in de Vlaamse Rand

Door de belangrijke immigratie van buitenlanders en verhuis van Franstaligen uit Brussel komen deze mensen in de Vlaamse Rand in concurrentie met de autochtone Vlamingen voor woongelegenheden. De Vlaamse overheid heeft bijgevolg de plicht om een krachtig beleid te voeren om de uittocht van jonge Nederlands-

taligen te voorkomen (20). Dat gebeurt al gedeeltelijk door het provinciebedrijf Vlabinvest, dat in anderhalf jaar tijd in de Vlaamse Rand 856 betaalbare woongelegenheden voor mensen uit de streek realiseerde in samenwerking met sociale huisvestingsmaatschappijen. Vlabinvest financiert niet alleen de bouw, maar koopt ook gronden aan (21).

TOP Noordrand en Eurostadion

TOP Noordrand of “Territoriaal Ontwikkelingsprogramma Noordrand” is een verstedelijkingsplan van de Noordrand, uitgaande van de Vlaamse Administratie in samenwerking met het Brussels Gewest. Bij dat plan zijn Wemmel, Grimbergen, Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Merchtem en delen van Brussel betrokken. Dat verstedelijkt gebied wordt in het plan als een meertalige regio gezien (22, 23). Wanneer Béatrice Delvaux de Vlaamse overheid lof toezwaait voor dat project (24), “boer let op uw ganzen”.

Het “Eurostadion” is een project voor de bouw van een nationaal voetbalstadion op parking C van de Heizel (eigendom van de stad Brussel), gelegen in de eentalige Vlaamse gemeente Grimbergen, deelgemeente van Strombeek-Bever. Het gaat uit van bouwheer Ghelamco en de stad Brussel. De gemeente Grimbergen, de provincie Vlaams-Brabant en het Vlaams Gewest zijn erbij betrokken voor hun akkoord. Het concreet doel is een voetbaltempel van 360.000 m² en daarnaast een “sport-campus” met kantorencomplex (6 verdiepingen) van 190.000 m². Het zou meertalig zijn met het Frans vooraan en zou 3.600 arbeidsplaatsen voor Brussel opleveren. Daartegen kwam protest van de Vlaamse Volksbeweging (VVB) en het Taal Aktie Komitee (TAK) en werden 2.500 bezwaarschriften bij de gemeente Grimbergen ingediend met als argumenten: verkeersinfarct op de Brusselse ring met toename van fijn stof, versterking van de verfransing van de Noordrand en op termijn annexatie door Brussel (25-28).

Van het project TOP Noordrand van 2016 werd niets meer gehoord, doch het blijft sluimeren.

Na de negatieve houding, achtereenvolgens van de gemeente Grimbergen (maart 2017), de provincie (juni 2017), de Vlaamse overheid (januari 2018) en de stad Brussel (maart 2018) is het Eurostadion project zo goed als dood (28-31). André Monteyne reageert: “Een zeldzame samenwerking tussen de VVB en andere Vlaamse actiegroepen, buurtbewoners, juristen, politici en gewone burgers kon de uitbreiding van Brussel via de bouw van een megalomaan voetbalstadion op Vlaams grondgebied tegenhouden.” (32)

Tekort aan Nederlandstalige scholen in Brussel en Vlaamse Rand

Het Nederlandstalig onderwijs *in Brussel* is niet enkel bij de Nederlandstaligen sterk gegeerd: zijn marktaandeel is namelijk duidelijk hoger dan het % van de bevolking dat het Nederlands als thuistaal heeft (deel I in Periodiek 2018/3). Dat verklaart de samenstelling van de schoolbevolking in het basisonderwijs: kinderen uit homogeen Nederlandstalige gezinnen (10 %), kinderen uit een taalgemengde gezinssituatie (24 %), kinderen uit een eentalig Franssprekend gezin (32 %) en kinderen uit een homogeen anderstalig gezin (31 %) (33). Het gevolg is een acuut tekort aan Nederlandstalige scholen in Brussel, zodat de toegang voor de Vlamingen zelf problematisch werd en een voorrangsregel van 55 % voor Nederlandstaligen werd ingevoerd (33). Aangezien die 55 % niet meer volstond, gingen er stemmen op om dat percentage op te trekken (34) of om de voorrangsregel absoluut te maken (35). Recent werd het opgetrokken tot 65 % (36).

In de Nederlandstalige scholen *in de Vlaamse Rand* is er eveneens een capaciteitsprobleem, zodat ook daar recent tot de invoering van een voorrangsregel voor Nederlandstaligen werd beslist (36).

Uit goede bron vernemen wij dat er in de *kinderkribben in Brussel* ook problemen zijn voor Vlaamse ouders om een plaats voor hun kind te bekomen.

TOT SLOT

Wij moeten alle mogelijke middelen aanwenden om de ontnederlandsing van Brussel en de Vlaamse Rand te keren. Daarvoor moeten we de hierboven vermelde oorzaken aanpakken. Onze individuele verantwoordelijkheid bestaat erin die pijnpunten bij onze Vlaamse politici, zowel in de Vlaamse en federale regering als in de betrokken gemeentebesturen, voortdurend aan te kaarten. Dat die tactiek loont bewijst de volgehouden actie van individuele burgers, verenigingen en actiegroepen voor het bekomen van een MUG in Halle en in het verzet tegen de bouw van het eurostadion. En wat houdt ons tegen om ons individueel als vrijwilliger te melden om legale inwijkelingen vertrouwd te maken met het Nederlands?

Een belangrijke troef in onze handen is het Nederlandstalig onderwijs in Brussel en de Vlaamse Rand.

Dat onderwijs is in Brussel zo succesvol dat er een ernstig capaciteitsprobleem rijst (33, 37). Laten we niet vergeten dat onderwijs een gemeenschapsbevoegdheid is en dat de Brusselnorm van de Vlaamse Gemeenschap 30 % is: d.w.z. dat Vlaanderen 30 % van de inwoners

van Brussel als zijn doelpubliek beschouwt (38). Die 30 % komt overeen met 5 % van de Vlaamse bevolking, hetgeen impliceert dat dan ook 5 % van de uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap gereserveerd worden voor Brussel. (Karen Chaltin en Ann Mares, www.briobrusssel.be, 17.12.14)

Jan Degadt beklemtoont bovendien dat de kennis van het Nederlands de kans op tewerkstelling duidelijk vergroot, zowel in Brussel als in de Vlaamse Rand (39). Het is dus van het grootste belang dat de Vlaamse overheid maximaal investeert, dus tijdelijk veel meer dan de voorziene 5 %, in de capaciteit en de kwaliteit van het onderwijs in Brussel. Lukas Vander Taelen: “Als Vlaanderen het aantal plaatsen in zijn onderwijs zou verdubbelen, is het niet ondenkbaar dat binnen een generatie meer dan de helft van de jonge Brusselse bevolking Nederlands spreekt ... Als de Vlaamse regering enig besef heeft van het belang van de positie van het Nederlands in haar hoofdstad, dan zet ze nu massaal in op het onderwijs.” (40)

Doch ook de scholen in de Vlaamse Rand kampen met problemen, o.m. taalachterstand, en roepen om sterkere ondersteuning (41).

Bovendien moeten we de inwijkelingen ervan overtuigen dat ze hun kinderen vanaf de eerste kleuterklas naar school moeten zenden om vlot Nederlands te kunnen spreken.

Wij zullen de Vlamingen in Brussel nooit loslaten: ook zij behoren tot de Vlaamse Gemeenschap.

Doch wij zullen ook nooit een uitbreiding van Brussel ten koste van Vlaams grondgebied toelaten.

Dat is nochtans de droom van francophonie. Professor Michel Woitrin voorspelde reeds in 1965 “le très grand Bruxelles de l’avenir”, bestaande uit de driehoek Leuven – Woluwe – Waver (zie deel I in Periodiek 2018/3). En in de “communauté métropolitaine de Bruxelles” of “hoofdstedelijke gemeenschap van Brussel”, die zij verwierven bij de 6de staatshervorming in 2012, zien de Franstaligen het middel om de uitbreiding van Brussel tot de ganse vroegere provincie Brabant te realiseren. Die intentie werd onthuld op de webstek van de MR op 31 Juli 2012 : “*En outre, l’accord consacre l’existence par une loi spéciale, d’une Communauté métropolitaine qui permet d’élargir Bruxelles sur base du Grand Brabant.*” (42)

Voor alle duidelijkheid: het initiatief van Voka Metropolitan (nieuwe naam voor Voka – Comité Brussel) i.v.m. de Brusselse metropool, “Brussels Metropolitan”, is een economisch en geen politiek project. Het heeft

dus in principe niets te maken met de hierboven vermelde “communauté métropolitaine de Bruxelles”, die een element van de 6de staatshervorming is (43 – 45). Minister-president Geert Bourgeois is formeel dat er van een uitbreiding van Brussel nooit sprake kan zijn (46). Doch Bart Maddens waarschuwt: “De communauté métropolitaine mag dan misschien een lege doos zijn, het is er een die uitnodigend klaar staat om bij een volgende staatshervorming te worden gevuld.” (47)

Ons overleden bestuurslid Robrecht Vermeulen, die in februari 2014 als OVV-voorzitter de studiedag “Brussel in Vlaanderen – Vlaanderen in Brussel” organiseerde, zegde in zijn slottoespraak:

“Vlaanderen kan Brussel niet loslaten. Brussel ligt in Vlaanderen ... Het is de taak van de Vlaamse overheid en ook van de Brusselse overheid om alles op alles te zetten voor een optimaal inburgeringsbeleid ... Vlaanderen moet nog meer investeren in het Nederlandstalig onderwijs ... Ziekenhuizen, bejaardentehuizen, instellingen voor kinderopvang onder Vlaams beheer en met de steun van Vlaanderen zijn absoluut noodzakelijk.” (48)

Eric Ponette

Referenties

- Gert-Jan Put en Bart Maddens: Electorale verfransing in Vlaams-Brabant – Op zoek naar een verklaring op gemeentelijk niveau, VIVES BRIEFING 2018/04, <https://feb.kuleuven.be/VIVES/publications/briefings>
- Jozef Cassimons en Hans Vandecandelaere: Diversiteit in Brussel, in “Brussel in Vlaanderen – Vlaanderen in Brussel”, Verslagboek van studiedag van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV) en het Vlaams Komitee Brussel (VKB) op 14.02.14, p. 27-31 (www.ovv.vlaanderen.be)
- Eric Ponette: Politieke actualiteit – De vlucht naar Europa, Periodiek Vlaams Geneeskundigenverbond okt-nov-dec 2015, p. 12-18, www.vgv.be
- Bart Haecq: Op zoek naar een migratiebeleid waarvoor we ons niet moeten schamen, De Tijd 22.09.18
- Eric Ponette: Politieke actualiteit – De struikelstenen voor de integratie van moslims, een aanzet tot discussie, Periodiek Vlaams Geneeskundigenverbond, apr-mei-juni 2015, p. 10-18, www.vgv.be
- Edwin Truyens: Verslag werkgroep diversiteit – BON inburgering Brussel, in “Brussel in Vlaanderen – Vlaanderen in Brussel”, Verslagboek van studiedag van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV) en het Vlaams Komitee Brussel (VKB) op 14.02.14, p. 39-43 (www.ovv.vlaanderen.be)
- Barbara Moens: Brussel lapt taalwetten aan zijn laars, De Tijd 19.08.17
- Hendrik Vuye en Veerle Wouters: Taalwet in Brussel: even juridisch, www.doorbraak.be, 21.08.17
- Hendrik Vuye en Veerle Wouters: ‘Als naleving taalwet Brussel dode letter blijft, dan is dat omdat Vlamingen zichzelf de das omdoen’, www.knack.be 23.06.18
- Huis voor Gezondheid – Taalwetgeving, www.huisvoorgezondheid.be
- Liesbet Dhaene: Brussel verhindert Nederlandstalige dienstverlening in OCMW-ziekenhuizen, 23.06.15, www.liesbetdhaene.be
- KNIN: Druk op eentaligheid, ‘t Pallieterke 26.05.16
- Aktiecomitee voor een Vlaamse Sociale Zekerheid (AK-VSZ): De vijf resoluties van het Vlaams Parlement op 3 maart 1999 i.v.m. de volgende staatshervorming, in “Uw Vlaamse sociale zekerheid na de zesde staatshervorming?”, april 2014, p. 14-18, www.akvsz.org
- Jan Degadt: De splitsing van de sociale zekerheid is begonnen, maar niet op de goede manier, De Brusselse Post, een uitgave van het Vlaams Komitee voor Brussel, in Grondvest, februari 2018
- Wim Van de Velden: Brussels zorgverzekering baart N-VA zorgen, De Tijd 06.06.18
- Ann Mares: De 6 faciliteitengemeenten rond Brussel, maart 2009, www.bribrussel.be/ned/webpage.asp?webpageld=1405
- Redactie: Orde van de Vlaamse Leeuw voor Johan Laeremans, De Zes aug-sep-okt 2018
- Eric Ponette: Splitsing van het gerechtelijk arrondissement Brussel? Mon oeil!, Oud-ledenblad van de Zilvermewijjes Brussel, lente 2012
- Ingrid Depraetere: Hallenaars moeten niet meer naar Brussel voor juridisch advies of slachtofferonthaal, De Standaard 10.03.18
- Bart Laeremans: Verbluffende cijfers over de Vlaamse Rand, www.doorbraak.be, 21.05.18
- Jelle Schepers: Vlabinvest realiseerde al 856 woongelegenheden in anderhalf jaar tijd – Provinciebestuur wil blijven investeren in Vlaamse Rand, De Standaard 10.05.16
- Persbericht VVB: Noordrand moet groen, landelijk en Vlaams blijven – Vlaamse Volksbeweging verzet zich tegen verstedelijkingsplannen Noordrand, www.vvb.org 08.02.16
- Marjan Justaert: Flaminganten gealarmeerd door Vlaamse visietekst voor ontwikkeling Noordrand – “Vlaanderen smeert Brusselse olievlek verder uit”, De Standaard 10.02.16
- Béatrice Delvaux: Tot nader order kan lang duren, De Standaard 17.02.16
- Karl Van Camp: De VVB betoogt, ‘t Pallieterke 10.03.16
- Persmededeling: De VVB en TAK betogen: Brussels stadion op Parking C? Duizendmaal nee!, www.vvb.org 16.03.16
- Bart Laeremans: Betoog zondag mee tegen het eurostadion op Parking C, www.doorbraak.be 17.03.16
- Bart Laeremans: Eurostadion voorgoed begraven, ‘t Pallieterke 29.03.18
- Eurostadion: Wikipedia, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Eurostadion>
- Tobe Steel: Schauvlieg trekt streep door Eurostadion, De Tijd 31.01.18
- Wim Van de Velden: Stad Brussel geeft Eurostadion genadeslag, De Tijd 27.03.18
- André Monteyne: Grosz Brüssel redivivus? De Brusselse Post in “Grondvest”, oktober 2018
- Bernard Daelemans: Het Nederlandstalig onderwijs: voor kwantiteit én kwaliteit? in “Brussel in Vlaanderen – Vlaanderen in Brussel”, Verslagboek van studiedag van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV) en het Vlaams Komitee Brussel (VKB) op 14.02.14, p. 21-26 (www.ovv.vlaanderen.be)
- Liesbet Dhaene: Nederlandstalige kinderen moeten naar Nederlandstalige school kunnen, Nieuw-Vlaams Magazine, april 2018
- Chris Janssens: Geef Brusselse Vlamingen absolute voorrang in Brussels Nederlandstalig onderwijs, www.doorbraak.be 24.05.18
- Barbara Moens: Nederlandstaligen krijgen voorrang in scholen rond Brussel, De Tijd 19.09.18
- Bernard Daelemans: Interview met Carla Dejonghe, Open VLD-schepen in Sint-Pieters-Woluwe en voorzitter van de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie: ‘Nederlandstalig onderwijs in Brussel is een succes’, www.doorbraak.be 05.08.18
- Paul Delva: 10 aanbevelingen voor een Vlaams Brusselbeleid, www.knack.be 23.12.13
- Jan Degadt: Bedrijfsleven en KMO's, in “De internationalisering van de Rand rond Brussel” (BRIO-colloquium), ASP 2012, p. 211-233
- Lukas Vander Taelen: Zwarte racisten, De Tijd 03.04.18
- Tom Ysebaert: Almaar gebrekkiger Nederlands op secundaire scholen in Rand: ‘Niveau Nederlands van onze scholieren is dat van basisschool’, De Standaard 17.03.16
- Eric Ponette: Balans – Staatshervorming, Periodiek Vlaams Geneeskundigenverbond, apr-mei-jun 2013, p. 9, www.vgv.be
- Wim Van de Velden: Voka-Brussel wordt Voka Metropoli- tain, De Tijd 24.09.13
- Jan Van Doren: Brussel – Vlaanderen, van conflict naar samenwerkingsmodel, in “Brussel in Vlaanderen – Vlaanderen in Brussel”, Verslagboek van studiedag van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV) en het Vlaams Komitee Brussel (VKB) op 14.02.14, p. 13-20 (www.ovv.vlaanderen.be)
- PmM/AV: Interview met Jan Degadt: Brussel, meervoudige hoofdstad, ‘t Pallieterke 02.06.16
- Anja Pieters: VVB wacht af ..., ‘t Pallieterke 21.01.16
- Bart Maddens: Hoe zou het nog zijn met de communauté métropolitaine? Grondvest februari 2015
- Robrecht Vermeulen: Besluiten van de studiedag, in “Brussel in Vlaanderen – Vlaanderen in Brussel”, Verslagboek van studiedag van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV) en het Vlaams Komitee Brussel (VKB) op 14.02.14, p. 44-47 (www.ovv.vlaanderen.be)

TOCH MEER ZUIVEL-PRODUCTEN ETEN?

Op 11/09/18 publiceerde het prestigieuze *The Lancet* op zijn webstek een epidemiologisch onderzoek 'PURE' (*Prospective Urban Rural Epidemiology*) naar het verband tussen de consumptie van zuivelproducten en cardiovasculaire ziekten en dito mortaliteit. Het gaat om een zeer brede internationale studie in 21 landen gespreid over de vijf continenten, gaande van Canada tot Pakistan. Het is een keurig opgezette prospectieve cohorten studie, met gebruik van gestandaardiseerde vragenformulieren en *state-of-the-art* statistische evaluatie van de resultaten, en een gemiddelde follow-up van 9,1 jaar. Er werden niet minder dan 136.384 mensen in deze studie opgenomen, waarvan er 6796 overleden en 5855 een andere belangrijke cardiovasculaire aandoening doormaakten. Hoewel vrij algemeen aangenomen wordt dat het verzadigd vet in zuivelproducten niet goed is voor onze cardiovasculaire gezondheid, vond dit onderzoek dat zowel de niet-cardiovasculaire, maar vooral de cardiovasculaire, mortaliteit afnam met toenemend zuivelgebruik; een dergelijk, gunstig verband werd ook gezien voor alle ernstige cardiovasculaire aandoeningen samen, maar niet voor myocardinfarct en voor hartfalen afzonderlijk; het verband was des te sterker voor CVA. De verbanden waren duidelijk voor zowel melk- als yoghurtconsumptie maar niet of minder voor die van kaas en boter.

De auteurs wijzen erop dat zuivelproducten weliswaar een belangrijke bron van verzadigde vetten zijn, maar dat zij ook potentieel gunstige bestanddelen bevatten zoals specifieke aminozuren, andere dan verzadigde vetten - met diverse structuren, vitamine K1 en K2, en calcium, en dat zij ook probiotica kunnen bevatten. Onze monoparametrische aandacht voor verzadigd vet in deze producten zou dus wel eens te eenzijdig kunnen zijn.

Dit is een erg belangrijk onderzoek: een mijlpaal voor al wie geïnteresseerd is in het verband tussen voeding en cardiovasculaire aandoeningen – en wie is dit niet? Het zal er nu op aankomen na te gaan of dit door prospectief gerandomiseerd vergelijkend onderzoek kan

worden bevestigd: dit zou immers een revolutie kunnen betekenen in onze inzichten in het causaal verband tussen dieet en cardiovasculaire sterfte, in het bijzonder wellicht CVA.

Willem Amery

CM EVOLUEREN NAAR ÉÉN VLAAMS EN ÉÉN WAALS GEZONDHEIDSFONDS

Op basis van een Belga-bericht meldde Mediquality in de nieuwsbrief van 9 november II. dat de Christelijke Mutualiteiten (CM) tegen 2022 willen gaan naar één Vlaams en één Waals gezondheidsfonds (dit laatste met inbegrip van de Duitstalige Gemeenschap) door de bundeling van de regionale CM-ziekenfondsen, nu 11 in Vlaanderen en 8 in Wallonië. Beide gezondheidsfondsen zullen ook de dienstverlening in Brussel op zich nemen.

De missie, strategie en visie zullen vormgegeven worden door de Groep CM, "een nieuwe entiteit, die de Vlaamse en Waalse entiteit zal vertegenwoordigen, de globale diensten, de verplichte ziekteverzekering en de politieke cel" volgens CM-voorzitter Van Gorp.

Wat de precieze implicatie van deze voorstellen zal zijn, zullen we moeten afwachten. Dat beide geplande gezondheidsfondsen ook de dienstverlening in Brussel op zich zullen nemen, spoort met de communautaire visie van het VAV op de toekomstige gezondheidszorg in Brussel.

Wordt vervolgd.

Eric Ponette

L'UNION DE L'EUROPE SERA LATINE OU NE SERA PAS

Zo schreven Veerle Wouters en Hendrik Vuye na de Brexit.

Deze titel blijft bij mij nazinderen....Ook in Afrika woedt de strijd om de Engelstalige (Germaanse) dan wel Franstalige (*Latijnse*, lees *Romaanse*) invloedsfeer... Toen ik in de 70er jaren als arts in het toenmalige Zaïre werkte (1976), viel mij op hoe overal kleine bibliotheekjes uit de grond werden gestampt, die Franse woordenboeken uitleenden en dure Larousse woordenboeken gratis uitdeelden! In 1980 nam ik in Rwanda en Burundi iets gelijkaardigs waar. De divulgatie van "La culture Française" werd volmondig gesponsord door de Franse staat! In ons bufferstaatje België gebeurt dit ook, maar zeer listig via wettelijke spelregels van het parlement, maar bedacht en beklonken door aloude Franstalige politici, door alarmbel procedures, enz., enz..

In Kameroen woedt heden ten dage een echte cultuurstrijd in verband met de Franse invloedsfeer. Ganse dorpen worden uitgebrand, mensen worden gemarteld vergelijkbaar met de genocide in Rwanda! Eerst was Ka-

meroen Duits, maar na WO I werd het toebedeeld deels aan Frankrijk en Groot Brittannië. In 1961 werden de 24,6 miljoen inwoners onafhankelijk: 80% Franstalig en 20% Engelstalig, deze laatsten in de Noordelijke en Zuidwestelijke provincies. Sinds 2017 willen deze Engelstaligen weg van onder het Franstalige juk. De Engelstalige separatisten riepen in 2017 de onafhankelijk republiek Ambazonia uit. Dit zijn bekende geluiden in Vlaanderen. Met wapens, eertijds gegeven ter bestrijding van Boko Haram, belagen troepen, getraind door VS en Israël, deze onafhankelijkheidsbetrachters. Dit is vergelijkbaar met de bevoorrading van de Taliban door de VS tegen de Russen! Zal China bemiddelen? Macron wellicht?

Heel deze crisis wordt geopolitiek nog eens overschaduwd door een miljoenen-deal om gas te exploiteren aan de kust, waar de Engelstaligen gesetteld zijn. In deze New Age Energy heeft China veel geïnvesteerd. Dit is vergelijkbaar met de verengelsing van de voor de genocide in Rwanda gevluchte en opgenomen Tutsi's in Oeganda, en van het heroverde Franstalige Rwanda, na de herovering.

Nu zijn er 200 000 Engelstalige Kameroenezen op de vlucht en slaan de Verenigde Naties alarm. Kan de situatie ook op enig begrip rekenen in Vlaanderen? Of gaat alle belangstelling enkel uit naar Catalonië?

Lieve Van Ermen

Onze hospitalisatie-verzekering geeft jou een gerust gevoel

4 Formules:

- Kostendekkend (basis)
HospiPlan & AmbuPlan
- Kostendekkend (comfort)
HospiPlus & AmbuPlus
- Naast jouw groepsverzekering
HospiContinu
- Vaste vergoeding
HospiForfait

HospiPlus

Hoofdzetel:
Hoogstratenplein 1 - 2800 Mechelen - info@vnz.be
Kantoren & postbussen over heel Vlaanderen

Ontdek onze vele voordelen,
www.vnz.be of bel gratis 0800 179 75
Veranderen van ziekenfonds is heel eenvoudig. Wij regelen alles!

VNZ
Vlaams & Neutraal
Ziekenfonds

Nieuwe wending: de toelatingsproef in de Franse Gemeenschap leidt niet tot zinvolle vermindering van het aantal eerstejaarsstudenten arts in de Franstalige faculteiten geneeskunde voor het academiejaar 2018-2019.

Einde september raakte tot ieders verrassing bekend dat niet minder dan 454 kandidaten slaagden in de tweede sessie van de ingangsproof voor artsen in de Franse Gemeenschap (zie ook Periodiek 2018/3 p. 12). Vermits er in de eerste sessie reeds 684 kandidaten slaagden worden er in het academiejaar 2018-2019 1.138 studenten toegelaten tot de studie voor arts in de Franstalige faculteiten geneeskunde. Dit aantal is uiteraard niet in een realistische verhouding tot de 505 beschikbare RIZIV nrs. in 2024 want het zou betekenen dat slechts 44 % van de studenten het master diploma arts zou behalen. Ter vergelijking: in de Vlaamse Gemeenschap behalen gemiddeld 88 % van de studenten, die geslaagd zijn in de ingangsproof, dit einddiploma.

Alhoewel het aantal kandidaten, dat aan de tweede sessie deelnam, evenals het slaagpercentage niet werden bekend gemaakt, ligt het voor de hand om aan te nemen dat het slaagpercentage in deze tweede sessie beduidend hoger lag dan in de eerste sessie (20,6 %) en dat er dus andere en ruimere beoordelingscriteria werden toegepast. Ter vergelijking: in de Vlaamse Gemeenschap bedroeg het totaal aantal geslaagden in de twee sessies gemiddeld 16 % voor de periode 2012-2017. Het zo moeizaam verworven compromis, vastgelegd in het KB van 12 juni 2018, wordt aldus opnieuw op de helling gezet en de ingangsproof in de Franse Gemeenschap dreigt een maat voor niets te worden.

De woordvoerders van N-VA en CD&V, minister M. De Block (Open VLD) en het VGSO (Vlaams Geneeskundig Studenten Overleg) hebben hun ontgoocheling en verontwaardiging geuit over deze flagrante schending door minister Marcourt (PS) van de gemaakte afspraken om met het toelatingsexamen als werkzame filter het contingent te bewaken. Zij wezen ook op de onverantwoorde houding van de minister en van de Franstalige faculteiten ten opzichte van een groot aantal studenten, waarvan de toekomst onzeker wordt gemaakt en ten opzichte van hun ouders, die de financiële lasten dragen voor deze onzekerheid.

Vlaams minister van onderwijs H. Crevits schreef een brief naar haar Franse tegenhanger waarin zij aandringt dat de Franse Gemeenschap het toegelaten contingent zou respecteren. In het Vlaams parlement zei ze dat een groot deel van de Franstalige studenten arts het gevaar lopen “jaren kostbare tijd en geld te verliezen”.

Opmerkelijk is een gemeenschappelijke mededeling van de CIUM (Comité Inter-Universitaire des étudiants en Médecine) en de BVAS. Daarin pleiten zij om eenmalig een numerus fixus vast te leggen na de bachelor jaren zodanig dat het overtal studenten in verhouding tot het aantal beschikbare RIZIV nrs kan afgeleid worden naar andere studierichtingen. Zij vragen ook dat de Franse Gemeenschap formeel de federale quota in de toekomst zou respecteren. Daartoe moet er volgens hen een numerus fixus - zoals reeds het geval is in de Vlaamse Gemeenschap - vastgelegd worden bij de aanvang van de studies. Het organiseren van een toelatingsproef alleen is onvoldoende. Dit is bemoedigend maar wat er van deze voorstellen zal terecht komen valt nog te bezien. Zeker zolang minister Marcourt zich blijft verzetten tegen elke contingentering en recent nog pleitte voor de afschaffing van alle quota. Nadat de Franse Gemeenschap gedurende 20 jaar geen toelatingsproef heeft georganiseerd en aldus de wetgeving over de contingentering met succes heeft gesaboteerd, wordt nu de ingangsproof zelf, waartoe zij zich eindelijk onder Vlaamse druk hadden verplicht, tot een lachertje gemaakt en wordt de wetgeving op de contingentering nog maar eens naast zich neergelegd. Bij zoveel onwil en kwade trouw is er van Vlaamse zijde maar één antwoord meer mogelijk: de splitsing van het budget voor de Volksgezondheid. Jammer genoeg bestaat er nog steeds geen Vlaamse politieke meerderheid om deze splitsing af te dwingen.

Ondertussen kunnen wij alleen maar blijven proberen om de bestaande wetgeving te doen respecteren. Aan de Vlaamse regeringspartijen hebben wij de vraag gesteld op welke manier zij overwegen om te reageren op deze nieuwe Franstalige slinkse poging om de contingenteringswetgeving te saboteren. Wij hebben tot vandaag geen antwoord ontvangen van Open VLD en CD&V, wel van N-VA bij monde van V. Van Peel. Zij wijst er op dat het inrichten van de toegangsproof een Gemeenschapsbevoegdheid is waarop van Vlaamse zijde niet kan worden ingegrepen maar wijst toch op de positieve punten uit de wetgeving van juni 2018: de wettelijke afschaffing van de mogelijkheid tot “lissage” of voorafname van het vastgelegd aantal RIZIV nrs., ingevoerd door L. Onkelinx evenals de opname in de nieuwe quota vanaf 2024 van de “afbetaling” van het Franse overtal RIZIV nummers. De N-VA dreigt er ook mee om geen nieuwe quota te willen bepalen in april 2019 en zal in ieder geval weigeren om eventueel in 2024 mede te werken aan elke poging tot een nieuwe aanpassing van de wet op de contingentering, iets waarop de Franstaligen blijkbaar rekenen.

Het is duidelijk dat onze voorzichtige hoop op een gunstige wending in dit dossier, al was het dan ook op zeer lange termijn zoals uitgedrukt in onze vorige bijdra-

ge, weer eens aan duigen is geslagen en dat ons verdere strijd te wachten staat tijdens de komende jaren om de Vlaamse belangen in dit dossier zo goed mogelijk te verdedigen. Veel zal afhangen van de samenstelling van de volgende federale regering en vooral van welke Vlaamse partijen aan het regeringsbeleid zullen deelnemen. Even duidelijk is dat wij onze eis tot volledige

splitsing van de Gezondheidszorg als enige echte structurele oplossing met nog meer nadruk moeten blijven herhalen. Wordt vervolgd!

Albert Baert
mede namens Eric Ponette

IN MEMORIAM PROF. DR. ANDRÉ VAN ASSCHE

André Van Assche werd geboren te Liezele op 17 december 1937 en overleed te Kessel-Lo op 30 juli 2018.

Hij studeerde af als arts te Leuven in 1963 en werd in 1968 specialist in de Verloskunde – Gynaecologie na bijkomende studieverblijven in Londen

en Belfast. In 1970 behaalde hij het aggregaat van het hoger onderwijs met een doctoraat over de foetale pancreas. Vanaf 1983 tot aan zijn emeritaat in 2003 was hij hoofd van de dienst Verloskunde – Gynaecologie van de UZ Leuven, die hij een internationale uitstraling bezorgde. Hij was o.m. lid van het bestuur en het college van de Europese Vereniging voor Verloskunde en Gynaecologie. Hij besteedde zeer veel tijd aan de zorg voor zijn patiënten.

André Van Assche richtte zijn onderzoek op de invloed van het intra-uteriene milieu op de latere gezondheid met aandacht voor diabetes en hypertensie.

Hij hechtte veel belang aan het medisch onderwijs en hielp binnen het faculteitsbestuur om het curriculum te moderniseren.

Als lid van het Vlaams Geneeskundigenverbond nam hij meermaals contact met bestuursleden om vrijuit zijn visie op bepaalde actiepunten te geven. Het VAV-bestuur biedt aan de echtgenote en de familie van Prof. Van Assche zijn oprechte deelneming aan.

Met dank aan Bernard Spitz, Eric Ponette

IN MEMORIAM PROF. DR. MARC BARON VERSTRAETE

Marc Verstraete werd geboren te Brugge op 1 april 1925 en overleed te Leuven op 16 augustus 2018.

Na de opleiding Inwendige Geneeskunde te Leuven trok hij naar Oxford, het laboratorium van de stollingsexperten Biggs en Macfarlane, nadien naar New York bij cardioloog Irvin Wright,

die voor het eerst anticoagulantia gebruikte bij myocardinfarct.

Terug in Leuven kreeg hij van Prof. J. Vandenbroucke de opdracht een dienst Bloedings- en Vaatziekten op te richten; bovendien richtte hij een onderzoekingslabo op dat gonsde van bedrijvigheid. Zijn belangstelling ging o.m. naar de behandeling van patiënten met hemofilie en myocardinfarct, deze laatsten eerst met anticoagulantia later met streptokinase.

Hij werd doctor honoris causa aan de universiteiten van Bologna, Bordeaux en Cordoba, gastprofessor aan de Harvard University Medical School, en erelid van Medische Colleges van Londen, Edinburgh en de Verenigde Staten. Hij was ook erelid van de Koninklijke Academie voor geneeskunde van België. Later zette hij zich in voor de financiering van leerstoelen op naam.

Marc Verstraete was uiterst loyaal tegenover, en bekommerd om, zijn medewerkers en zeer correct tegenover zijn assistenten en patiënten.

Het VAV-bestuur biedt aan de echtgenote en de familie van Prof. Verstraete zijn oprechte deelneming aan.

Met dank aan Jos Vermeylen, Eric Ponette

MEDISCHE ACTUALITEIT

Wencel Top
Medisch
Directeur
Medisch Labo
Medina

- 1992: Apotheker, Faculteit Farmaceutische Wetenschappen, KU Leuven
- 1992: Klinisch Bioloog, Faculteit Geneeskunde, KU Leuven
- 1998-2006: Chief Operating Officer EU & USA, BARC, Gent, België
- 2006-2010: Chief Operating Officer Global & Laboratory Director EU, Medpace Reference Laboratories, Cincinnati, Ohio/US
- Sinds 2010: Laboratorium Directeur, Medisch Labo Medina, Dendermonde, België

MELATONINE

Dat veel Belgen de slaap niet kunnen vatten, zien we aan het massale gebruik van slaapmedicatie. Onderzoeken wijzen uit dat bij ons 15% van de bevolking aan slapeloosheid lijdt. En dat aantal blijft maar groeien. Men spreekt van slapeloosheid wanneer de voorbij drie maanden zeker drie nachten per week slaapproblemen zijn opgetreden. Deze toename is onder andere te wijten aan onze steeds drukker wordende levens en het alom vertegenwoordigd gebruik van elektronica schermen. Een daling van de natuurlijke melatonine secretie bij slaapproblemen is de basis voor de behandeling met melatonine.

Melatonine of N-acetyl-5-methoxytryptamine is een metaboliet van serotonine en wordt hoofdzakelijk aangemaakt in de epifyse. De pijnappelklier of epifyse is een endocriene klier en bevindt zich onder het corpus callosum en aan de bovenkant van de derde ventrikel in de hersenen. Daarnaast is er ook synthese in de retina, bloedplaatjes en de gastro-intestinale tractus, maar deze hoeveelheden zijn doorgaans zeer laag. Typisch aan de melatonine secretie is de relatie tot het dag-nacht ritme waarbij de detectie van licht de secretie afremt. Onder normale omstandigheden zal de secretie tussen 18u00 en 20u00 beginnen stijgen om een piek te bereiken tussen 03u00 en 04u00 's nachts. Daarna daalt de secretie snel. De transmissie van lichtprikkelers gebeurt via bepaalde neuronale fototransductie kanalen en verklaart waarom een normale melatonine secretie bij blinde personen behouden blijft. Daarentegen zal er wel een daling optreden bij uveïtis en retinitis pigmentosa.

Hoewel melatonine reeds in 1958 werd ontdekt, is de werking en relatie tot fysiopathologische processen tot op heden niet helemaal duidelijk. De nucleus suprachiasmaticus in de hypothalamus werkt als een circadianse gangmaker voor het lichaam. Dit systeem wordt

ondermeer aangestuurd door melatonine en bepaalt mee het circadiaans en seizoenaal ritme van een aantal biologische processen waaronder de immuniteit, de anti-oxidatieve verdediging, de lichaamstemperatuur, de glucose en cortisol huishouding. Voor de werking op cellulair niveau zijn 2 receptoren beschreven: MT1 en MT2. Door een combinatie van perifere vasodilatatie en daling van de centrale temperatuur zou de neiging tot slapen door melatonine gestimuleerd worden.

Daarnaast heeft melatonine een zeer sterk anti-oxidatief vermogen, zelfs sterker dan vitamine E. Het stimuleert ook de synthese van bepaalde anti-oxidatieve enzymen (superoxide dismutase (SOD) en glutathion peroxidase (GPO)) terwijl de synthese van bepaalde pro-oxidatieve enzymen (NO synthase (NOS)) geremd worden. Melatonine heeft cardio- en neuro protectieve eigenschappen en werd ook beschreven als adjuvans bij chemotherapie.

Een wijziging in de melatonine secretie kan de predispositie voor bepaalde aandoeningen stimuleren of het verloop ervan wijzigen. Gezien de complexiteit van de mechanismen die de melatonine secretie regelen, kunnen storingen niet aan één bepaalde aandoening gekoppeld worden. Verschillende aandoeningen kunnen leiden tot een gestoorde secretie. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds een gedaalde secretie en anderzijds een verschuiving van de secretie buiten het normale nachtelijke patroon ('phase-delay' en 'phase forward' effecten). Nachtwerk en jetlag zijn voorbeelden van secretie verschuivingen.

Naast de rol van melatonine bij slaapproblemen, wordt een gedaalde secretie ook in verband gebracht met migraine. Licht is effectief vaak een uitlokkende of versterkende factor bij deze aandoening. Een verlaagde secretie wordt gezien bij majeure depressie, schizofrenie en

seizoensgebonden affectieve aandoeningen. Tenslotte blijkt er ook een verband te bestaan tussen een verlaagde secretie en autisme bij kinderen. Een significante stijging van de secretie wordt dan weer waargenomen bij het prikkelbaar darm syndroom (IBS), vooral het constipatie-type (IBS-C).

Bepaalde medicatie kan de melatonine secretie beïnvloeden. Beta-blokkers, dopaminerge en gabanerge middelen zoals alcohol, cafeïne, tabak en excessief sporten voor het slapen gaan, hebben een remmende werking. Tryptofaan, MAO-remmers, tricyclische antidepressiva, SSRI's en SNRI's hebben op de secretie een stimulerend effect.

Melatonine wordt voor een klein deel ongewijzigd in urine geëxcreteerd. Het grootste deel (>90%) verschijnt in de urine na metabolisatie in de lever tot sulfatoxymelatonine. Melatonine kan gemeten worden in bloed, urine en speeksel. Door de korte halfwaardetijd (20 minuten) wordt vaak de voorkeur gegeven aan de meting van sulfatoxymelatonine in urine op een 12u urine staal, geïncubeerd tijdens de avond en nacht (20u00 's avonds tot 8u00 's morgens). Om verschuivingen van de secretie te kunnen detecteren, wordt het gemeten resultaat best vergeleken met een tweede 12u urine collectie tijdens de dag (8u00 's morgens tot 20u00 's avonds).

Tussen verschillende individuen kunnen grote schommelingen in melatonine waarden worden waargenomen, maar opvallend zijn de stabiele concentraties bij repetitieve metingen binnen eenzelfde individu. De melatonine concentraties zijn het hoogst bij kinderen tussen de leeftijd van 3 tot 6 jaar, waarna de waarden met ongeveer 80% op volwassen leeftijd dalen. De reden van deze piek bij kinderen is niet gekend. Aanvankelijk werd dit in verband gebracht met de ontwikkeling van de hersenen en geslachtsgebonden maturiteit. Andere onderzoekers schrijven dit fenomeen toe aan een lagere lichaamsmassa. Bij ouderen wordt een verdere daling van de melatonine secretie vastgesteld. Mogelijk draagt dit fenomeen bij tot de verhoogde incidentie van slapeloosheid in deze populatie.

Door zijn sterk lipofiele en hydrofiele structuur geraakt melatonine vrij vlot doorheen de bloed-hersen barrière. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld dopamine en serotonine. Melatonine wordt oraal toegediend onder vorm van trage afgifte preparaten (melatonine: Circadin) of synthetische ligand stoffen (agomelatine: Valdoxan).

Voor melatonine geven de meeste richtlijnen een maximale dosis van 5,0 mg aan. Er dient rekening gehouden te worden met andere medicatie die de secretie van melatonine kan remmen of stimuleren. Melatonine kan veilig gebruikt worden gedurende een langere periode (2 jaar) en zou niet verslavend werken. Neveneffecten kunnen

voorkomen: hoofdpijn, slaperigheid tijdens de dag, duizeligheid, verlaagd libido en krampen. In geval van ongewenste effecten is het raadzaam de dosis te verlagen.

Schema:

- Slaapproblemen: 0,5-5,0 mg 1u voor slapen (2,0 mg is de meest gebruikelijke start dosis)
- Jetlag: 0,5-5,0 mg 1u voor het slapen na aankomst op de bestemming; alternatief voor overbrugging van meerdere tijdzones: 1,0-5,0 mg 1u voor slapen 2 dagen vòòr vertrek en 2-3 dagen na aankomst
- Agomelatine kan overwogen worden bij de behandeling van majeure depressie (25-50 mg/d).

Referenties:

- Claustrata B, et al. The basic physiology and pathophysiology of melatonin. *Sleep Medicine Reviews* (2005) 9, 11–24.
- Tordjman S, et al. Day and nighttime excretion of 6-sulphatoxymelatonin in adolescents and young adults with autistic disorder. *Psychoneuroendocrinology*. (2012) Dec;37(12):1990-7.
- Rodenbeck A, et al. Nocturnal melatonin secretion and its modification by treatment in patients with sleep disorders. *Adv Exp Med Biol*. (1999); 467:89-93.
- Wisniewska-Jarosinska M, et al. Evaluation of urinary 6-hydroxymelatonin sulphate excretion in women at different age with irritable bowel syndrome. *Physiol Pharmacol*. (2010) Jun;61(3):295-300.
- Benloucif S, et al. Measuring melatonin in humans. *J Clin Sleep Med* 2008;4(1):66-69.
- Alves de Almeida E, et al. Measurement of melatonin in body fluids: Standards, protocols and procedures. *Childs Nerv Syst* (2011) 27:879–891.
- Nowak R, et al. The correlation between serum and salivary melatonin concentrations and urinary 6-hydroxymelatonin sulphate excretion rates: two non-invasive techniques for monitoring human circadian rhythmicity. *Clin Endocrinol* (1987) Oct;27(4):445-52.
- Griefahn B, et al. Melatonin production during childhood and adolescence: a longitudinal study on the excretion of urinary 6-hydroxymelatonin sulfate. *J Pineal Res*. (2003) Jan; 34(1):26-31.
- Touitou Y, et al. Daily profiles of salivary and urinary melatonin and steroids in healthy prepubertal boys. *J Pediatr Endocrinol Metab*. (2009) Nov;22(11):1009-15.
- Scholtens RM, et al. Physiological melatonin levels in healthy older people: A systematic review. *J Psychosom Res*. (2016) Jul;86:20-7.
- Srinivasan V, et al. Role of melatonin in mood disorders and the antidepressant effects of agomelatine. *Expert Opin. Investig. Drugs* (2012); 21(10):1503-1522.
- Hickie I, Rogers N. Novel melatonin-based therapies: potential advances in the treatment of major depression. *Lancet* (2011); 378: 621–31.
- Srinivasan V, et al. Jet lag: therapeutic use of melatonin and possible application of melatonin analogs. *Travel Med Infect Dis*. 2008 Jan-Mar;6(1-2):17-28.
- Vural EM, et al. Optimal dosages for melatonin supplementation therapy in older adults: a systematic review of current literature. *Drugs Aging*. (2014) Jun;31(6):441-51.

**KBC-
Mediservice:
makkelijk en
op maat.**

U staat altijd klaar voor
uw patiënten. KBC staat
altijd klaar voor u.

kbc.be/mediservice

REACTIES

ONS ANTWOORD

Aan de heer Herman De Mulder
Comité: 1815-2015 Willem bedankt!

Antwerpen, 19 oktober 2018

Geachte heer secretaris,
Betreft: Inhuldiging standbeeld **Koning Willem I** te
Gent op 20 oktober 2018

In naam van het Vlaams Artsenverbond willen we met groot enthousiasme en met zeer goede waardering het Comité: 1815-2015 **Willem bedankt!** feliciteren ter gelegenheid van de inhuldiging van het standbeeld van **Koning Willem I** te Gent aan de Reep op morgen 20 oktober 2018.

Door omstandigheden, met name mijn deelname als voorzitter aan een culturele VAVdaguitstap "Barok te Antwerpen", moet ik mezelf afwezig melden op deze bijeenkomst. Het VAV wordt evenwel door Dr. Piet Jongbloet, bestuurslid, vertegenwoordigd.

Hij overhandigt persoonlijk een apart schrijven gericht aan Prof. Em. Dr. A. Evrard, lid van ons Verbond, met een bijzonder woord van appreciatie bij de realisatie van **zijn** levenswerk.

Wil graag onze wensen ook overmaken aan alle leden van het Comité.

Tot slot willen we op deze voor de stad Gent zeer bijzondere dag de organisatie een groot succes toewensen en verhopende daartoe op milde weersomstandigheden. Wil, geachte heer secretaris, de betuiging van onze voorname achting aanvaarden.

Dr. Geert Debruyne,
voorzitter

ONTVANGEN

Vanuit verschillende politieke strekkingen kwamen er positieve reacties op de rubriek "Politieke Actualiteit E.Ponette" in de laatste nummers.

Het antwoord van Karel Verhoeven op de kritische brief die Jan Dockx richtte aan de Standaard.

Geachte meneer Dockx, dank voor uw kritische bericht. U wijst ons terecht op wat beter had gekund. Ik neem het op met de redacteur van het artikel. Ik vrees bovendien dat uw laatste zin ook helemaal voor de meesten onder ons opgaat.

Karel Verhoeven

ONTWIKKELINGS- SAMENWERKING

Vlaamse ontwikkelingssamenwerking in Niger en Sri Lanka

Vier jaar geleden hadden we met Volk in Nood-vzw een interview over ontwikkelingssamenwerking. Deze vrijwilligersorganisatie -een buitenbeentje in de Vlaamse Beweging- schetste ons een beeld van de humanitaire toestand in Niger en hoe de organisatie daar met schaarse middelen een verschil probeert te maken. We vroegen ons af hoe de werking evolueerde en of er resultaten kunnen worden voorgelegd. Een gesprek met Jaklien Eertmans, huidig projectverantwoordelijke Afrika.

Redactie Periodiek (R.P.): Wat ons opviel bij het vorige gesprek was jullie verknochtheid aan vrijwilligerswerk. Bleef dat zo?

Jaklien: Daar veranderde niets. Onze Vlaamse medewerkers zijn niet-betaalde vrijwilligers. En eigenlijk kan dat niet anders als we de administratiekost op de giften laag willen houden, wat toch een prioriteit is. Het gaat om ontwikkelingssamenwerking, geld besteden in het noorden loopt ten koste van beneficianten in het zuiden. Te vermijden dus. Vorig jaar klokten we af op 0,3% overheadskost op de gift. Zeer weinig. De formule vrijwilligers en lage administratiekost blijft het ook bij de dono-

ren goed doen. Het inkomen uit donaties stijgt jaarlijks met zowat 3%. Een mailing van Volk in Nood brengt gemiddeld 45000€. Mits verstandig en zuinig gebruik kom je daar in ontwikkelingslanden een heel eind mee. Toegeven, soms niet ver genoeg.

R.P.: Jullie werkten in Sri Lanka met een studiefonds voor kinderen uit sociaal zwakke gezinnen en in Niger waren familieplanning en voedselhulp de hoofdactiviteiten. Zie je veranderingen op terrein?

Jaklien: In Sri Lanka meten we onze efficiëntie aan het aantal leerlingen dat een diploma behaalt en een job vindt. Dat zijn jaarlijks een vijftal jongvolwassenen die de weg vinden naar een -veelal administratieve- baan. Recent zien we evenwel ook universitairers die met ondersteuning van Volk in Nood afstuderen. En dat is nieuw. Zo bv. drie jonge artsen die nu aan de slag zijn in hun geboortestreek. Een andere parameter is het aantal studenten lager onderwijs dat in het ingangsexamen middelbaar slaagt. Hier zien we een stijging. Tot 80% van onze leerlingen lager onderwijs stroomt nu door naar het middelbaar. Wat betekent dat de bijlessen die we organiseren of die we voor de jongstudentes financieren

werkzaam zijn. Zonder die bijlessen lukt de stap naar het middelbaar niet. De kwaliteit van het lager onderwijs in Lanka is abominabel, alleen wie zich bijlessen kan veroorloven raakt aan een diploma. Over onze werking in Lanka zijn we best tevreden. We begeleiden een groep van 153 leerlingen, van 5 tot 25. De enige rem is de beperktheid van onze middelen. Jaarlijks moeten we beloftevolle studenten uit arme gezinnen weigeren. En dat is jammer. We voorzien wel een groeipad, in 2023 zou de jaarlijkse uitstroom naar diploma en baan moeten zijn verdubbeld.

R.P.: En Niger? Even hoopvol gestemd?

Jaklien: We hebben daar een dubbel gevoel. Over familieplanning leggen we zeer goede cijfers voor. Maar voedselveiligheid baart zorgen. Het partnership met de Wereldvoedselorganisatie bestaat nog steeds. De Volk in Nood voedselacties kaderden daarin. Onze inbreng, maandelijkse biometrische terreinscouting binnen de doelgroep, kinderen jonger dan 5 en zwangere of lacterende vrouwen. En tweewekelijkse voedseldistributies voor de zo vastgestelde beneficianten, gemiddeld -veel hangt af van het seizoen en de oogsten- 10000 individuen. Taak van de WVO, toelevering van gespecialiseerde hoogcalorische voeding, zowat 16 ton per maand. De resultaten, chronische ondervoeding binnen de doelgroep in onze werkregio Madaoua lag tot 50% lager dan in aanpalende districten. Deze resultaten behoorden tot de beste van Niger. Wat gebeurde drie jaar geleden? WVO beslist de voedselveiligheid toe te vertrouwen aan de plaatselijke overheden in héél Niger. Dus ook in onze werkregio. In het kader van de "reponsabilisatie". Gevolg, in onze voormalige werkregio zijn geen scoutings meer en geen voedseldistributies. Het aantal patiënten met chronische ondervoeding stijgt en dus ook de sterfte direct of indirect gerelateerd aan ondervoeding. We hebben er binnenkort een gesprek over met de districtsgeestesheer, dan krijgen we een precieze kijk op de cijfers. Het grotere risico is dat de aanwezigheid van medisch getraind veldpersoneel ook dreigt te verminderen en dat mogelijke epidemieën of waarschuwingssignalen voor algemene hongersnood te lang onopgemerkt blijven. En dat is zeer gevaarlijk. Net zo werd de hongersnood van 2005 te laat opgemerkt.

R.P.: Dat klinkt niet goed.

Jaklien: Het zal zijn tijd duren. In Niger heb je nogal wat gehakketak over het zeggenschap in humanitaire activiteiten. Politici dringen aan financiering en uitvoering aan de overheid en bevriende organisaties toe te vertrouwen. Als ik u zeg dat Nigerese politici daartoe steeds vaker schimmige Ngo's oprichten begrijpt u wellicht waarom. Ook in het verleden leidde dit al tot "ongevalletjes" waarna de keuze voor samenwerking en vooral de controle op kwaliteit weer bij de VN kwamen te liggen. Dit zal mb. voedselveiligheid ook gebeuren. Vraag is alleen wanneer.

Ondertussen verlegde Volk in Nood de activiteiten naar de promotie van familieplanning en naar enkele micro projecten.

R.P.: Kan je een kijk geven op de cijfers bij familieplanning?

Jaklien: Graag. Want ze zijn bijzonder hoopgevend in een land als Niger waar de vrouw gemiddeld 7 kinderen baart. In ons werkgebied –het platteland rond Maradi- brengen we jaarlijks pakweg 10% van de vrouwelijke bevolking in vruchtbare leeftijd tot goede praktijk voortplantingsgezondheidszorg. Variërend van familieplanning met gebruik van moderne anticonceptiva tot herkenning van gevaarsignalen bij zwangerschap en regelmatige pre- en postnatale consulten. In absolute cijfers betekent dat een stijging met 9000 gebruikers van medische diensten jaarlijks. Het Bevolkingsfonds van de VN –in deze onze partner- volgt onze projecten nauwgezet omwille van de toch wel heel goede resultaten.

R.P.: Een mooie return. Welke methodiek gebruiken jullie daarbij?

Jaklien: Die projecten zijn arbeidsintensief. In elk dorp geven we een 5-daagse opleiding voortplantingsgezondheidszorg en communicatietechniek aan 4 vrouwen. Goed voor een groep van 400 plattelandsvrouwen. Zij zijn het die gedurende het hele jaar, en zo nodig met begeleiding van onze staf de dorpsbevolking overtuigen. Het heeft wat van een levée en masse in een heel landbouwgebied. Ook plaatselijke dignitarissen, de diensten van de districtsgeneesheer en zelfs imams worden betrokken om dezelfde boodschap te brengen. Hoe dat verder evolueert en of je niet ergens een resultaatlimiet

bereikt weten we nog niet. Wel is duidelijk dat follow-up belangrijk is. De opleidingen worden best om de twee jaar herhaald. Zo niet erodeert de groep vrijwilligsters.

R.P.: Je had het ook over microprojecten?

Jaklien: Als je infrastructuur in Niger hebt moet je die maximaal benutten. Volk in Nood biedt ondersteuning en personeel aan Vlaamse organisaties die ontwikkelingsactiviteiten in Niger overwegen. We doen dat gratis. Zo lopen er jaarlijks alfabetiseringsprojecten voor plattelandsvrouwen, werd vorig jaar een watertoren gebouwd die vier gemeenten van drinkwater voorziet en wordt dit jaar nog een dienst voor patiëntenvervoer in Guecheme opgericht.

R.P.: En als we jullie vragen waar het beter kan?

Jaklien: De middelen. Als niet-NGO is Volk in Nood uitgesloten van nationale subsidies. We moeten het dus hebben van private giften en die zijn beperkt, hoe gul onze donoren ook zijn. Het dwingt ons tot zuinigheid en hoge efficiëntie. En dat is goed. Maar je botst soms op de grens van het financieel haalbare en dan sta je voor heel pijnlijke keuzes die je eigenlijk liever niet zou maken. Soms gaat dat zelfs om mensenlevens. We kiezen bewust niet voor fondsenwerving met de gangbare marketeer-methoden. Zulks is oneerlijk tegenover de donoren want het veroorzaakt schandalig hoge reclamekosten. Liever niet dus.

Wie steunt moet er kunnen van uitgaan dat de gift niet opgaat aan administratiekosten of aan betaling van reclameboeren. Steunen kan op Volk in Nood, Heidebosstraat 34, 9310 Moorsel, 645-5213901-89 (Bank van Breda). Vanaf 40 Euro schrijft Volk in Nood een fiscaal attest. (ta@volkinnood.org)

Dries Muylaert

CULTUUR - BOEKEN

ANNE DOEDENS & LIEK MULDER - **1830-1839 TIENDAAGSE VELDTOCHT**

Burgeroorlog in het Koninkrijk der Nederlanden

191 p – 19,95 euro – WalburgPers

In de inleiding van haar memorabel 'Het Verloren Koninkrijk' zocht Els Witte (2014) naar een verklaring voor de stiefmoederlijke behandeling in de geschiedschrijving van de gebeurtenissen rond 1830 en vooral naar het frustrerend gebrek aan informatie. Haar antwoord: "in de geschiedschrijving wordt aan de 'verliezers' weinig of geen aandacht besteed; zij symboliseren de oude wereld en verliezen elke status, want zij hebben het niet gehaald en zijn niet meer nuttig voor de triomferende samenleving, waar zij geen deel van uitmaken. De 'winnaars' daarentegen bepalen het heden. Daarom vernemen wij ook zo weinig over deze periode in onze schoolboeken".

Het zeer interessante boek van Noord-Nederlandse historici over de gebeurtenissen tijdens deze episode is daarom zeer welkom. Zowel Noord-Nederlanders als Vlamingen behoorden tot de 'verliezers'. Beiden hebben zeer halfslachtige gevoelens over de opstand en de mislukte éénheid, zij het om zeer uiteenlopende redenen. Zij betekenden voor de noorderlingen een grove vernedering en het verlies van een midden-grote Europese natie. Voor de Vlamingen was het nieuwe Belgische regiem de 'winnaar' en een ernstige bedreiging voor hun cultureel zelfbehoud. De auteurs hebben de archieven, ook die in het Zuiden, zeer grondig bestudeerd. Zij schilderen de militaire gebeurtenissen in detail van dag tot dag. Het haastig bijeen getrommelde Belgische leger onder bevel van Leopold I, werd geteisterd door talloze misverstanden en verraad. Het geraakte omtrent de 10^e dag te Leuven omsingeld door het succesrijk opmarcherende Nederlandse leger, dat klaar stond voor de aanval op Brussel. Maar ondertussen waren Franse troepen genaderd tot Waver. Onder druk en door de bedreiging van een confrontatie met Franse en Engelse legers, liet Willem I de onderneming afblazen, waarop de legers op hun stappen huiswaarts terugkeerden. Willem I werd in de steek gelaten door de Heilige Alliantie van de Engelse, Oostenrijkse, Pruisische en Russische staatshoofden, die hem bij de oprichting van zijn VK hadden gesteund. Nu worstelden zij met andere problemen. Voor Willem I volgden 10 eenzame jaren. Voor de zuiderling valt op dat de blik van de auteurs enigszins vertroebeld lijkt door een ontbrekend besef van de twee zeer verschillende naties in het zuiden van het VK. Zij citeren wel de verzuchting van Els Witte (p 174): "De Belgische Opstand had heel anders kunnen verlopen en er waren kansen geweest op behoud en herstel. Maar dat veronderstelde een heldere, doelbewuste analyse van de problemen en een daarbij passende reactie. Maar beiden ontbraken bij de Nederlandse regering."

P.H. Jongbloet

IAN KERSHAW - **EEN NAOORLOGSE ACHTBAAN . EUROPA 1950- 2017**

702 p - 30 euro - Uitgeverij: Spectrum 2018

De Britse historicus Ian Kershaw heeft grote internationale faam verworven als één van de beste kenners van de recente Europese geschiedenis. Meerdere van zijn boeken vooral over Hitler en nazi- Duitsland zijn bestsellers geworden. In dit nieuwe werk beschrijft hij op meesterlijke wijze de spanningen van de Koude Oorlog en de geopolitieke ommekeer in Oost-Europa tijdens de tweede helft van de 20ste eeuw en nadien de opeenvolgende crises die de Europese Unie doormaakte tijdens de twee eerste decennia van de 21ste eeuw.

De Europese geschiedenis tussen 1950 en 2017 is een verhaal van hoge pieken en diepe dalen, vol kronkels en wendingen: een echte achtbaan. Europa bevindt zich vandaag opnieuw in een periode van onzekerheid en zwaar weer als gevolg van het beleid van Poetin in Rusland en van de dreigende afbrokkeling van de Europese Unie. Als geen ander weet Kershaw de dramatiek op te roepen van geschiedkundige gebeurtenissen. Uiterst vlot leesbaar en meeslepend geschreven. Zeer nuttig register en 52 pregnante foto's, waarvan de helft in kleur. Een onmisbaar boek voor wie een dieper inzicht wil verwerven in de recente geschiedenis van Europa en van de wereld.

A.Baert

GUY GILIAS, CORNELIS VAN TILBURG EN VINCENT VAN ROY REMBERT DODOENS

131 p. - 26 euro - Garant - 2017

Rembert Dodoens is deel 7 in de reeks Geschiedenis van de Geneeskunde en Gezondheidszorg. Hoewel Dodoens levenslang het beroep van arts heeft uitgeoefend is hij vooral bekend voor zijn Cruydtboek in 1608 gedrukt door Plantijn. Dodoens is in tegenstelling tot zijn tijdgenoot nog volledig doordrongen van het galenisch therapeutisch model. Met bijdragen van M. Biesbrouck, O. Steeno, T. Godderis, B. Van Hee, P. Broos e.a. geeft dit werk een opmerkelijk inzicht in de 16de -eeuwse geneeskunde. Merkwaardig is de bijdrage van K. Vermeulen over het drukken de verkoop van Dodoens' werken door de Plantijn uitgeverij.

J. Dockx

Erfgenamen van Euterpe

**Charlotte Wajnberg (Cromheeke), sopraan,
laureate KEW zang 2018**

**Aaron Wajnberg, pianist,
kamermusicus, liedbegeleider.**

Op 26 januari 2019 brengen deze gelauwerden een uniek liedprogramma bij *Klara in de Singel!* Uitgelezen gelegenheid om ze ook als getalenteerd liedduo te appreciëren. Als bekenden kon ik hen oprecht toejuichen toen de KEW Zang editie 2018 hen als **samen musicerend gehuwd echt-paar in liedduo** onder brede internationale aandacht bracht tijdens de *halve finale*. Toen Charlotte Wajnberg in de *finale* als laureate én lievelinge van het publiek werd gehuldigd en Aaron Wajnberg als liedbegeleider internationale erkenning ontving, werd persoonlijk interview een wens.

Geen zweem van verwaandheid echter bij deze bijzonder sympathieke musici, die sportief per fiets gekomen, mij in hun thuisstad Antwerpen hartelijk verwelkomen in een rustige praathoeek. Tijdens vlot, ongekunsteld en gaandeweg dieper gesprek herken ik hun werkelijk innig blij geluk om de hoge muzikale onderscheiding en tegelijk het bewust besef dat hierdoor een mooie, boeiende, maar ook veeleisende muzikale levensperiode voor hen werd ingeluid.

Door muziek gegrepen: waarom, hoe, wanneer? Invloed van feiten of ontmoetingen bij hun keuze? Verdere muzikale vorming en vervolmaking van talent. Geliefde vertolkers, geliefde toondichters, geliefd genre? Welke boodschap met muziek?

Charlotte (° 1990, Ekeren)) groeide op met muziek dankzij reële familiale stimulans. *“Mijn vader (solist fluit in Munt-orkest) heeft me spontaan vertrouwd gemaakt met operaproducties, waarin kinderen van Munt-orkestleden occasioneel een figurantenrol kregen, vaak dichtbij de opera-sterren! Daaraan mogen deelnemen vond ik gewoon heerlijk! Ik probeerde dan soms zachtjes ook nog mee te zingen met het koor! Niemand verwonderde zich erover dat ik zong!”* Gedurende enkele jaren combineerde zij harpspel (moeder is harpiste), klavier- en zangonderricht. Tenslotte triomfeerde zang! Met grote dankbaarheid denkt ze aan de enthousiaste aanmoediging door Ria Struyven

(vroegere docente) bij de definitieve keuze. Aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium Antwerpen behaalde zij in juni 2013 het diploma Master in de muziek met grote onderscheiding. Naast operaklas (G.Joosten) volgde zij extra opleiding ‘Lied’, bij Lucienne Van Deyck (eminentte docente Liedkunst, samen met pianist J.de Beenhouwer, Kon.Vlaams Cons. Antwerpen). Bij de voorbereiding tot deelname aan KEW Zang 2018 werd bewust beroep gedaan op de superieure stem-en ademtechniek en zangstijl van L.Van Deyck. Deze persoonlijke coaching werd als onvervangbare steun bijzonder dankbaar ervaren en openlijk verwoord. Charlotte heeft met haar ontzettend gave, warme stem, mooi legato en opmerkelijke stijlkenis dan ook iedereen voor zich ingenomen! Terecht. Haar persoonlijk contact met andere kandidaten tijdens de wedstrijd verliep eerder spaarzaam, want gezien programma KEW Zang geen originele wedstrijdgebonden compositie voorzag, was verblijf in Muziekkapel overbodig. Graag bekend Charlotte dat zij naast de liedkunst ook haar hart verpand heeft aan de opera! Haar jong curriculum behelst niet alleen deelname aan prestigieuze wedstrijden en daaropvolgende beurzen, maar ook belangrijke solistische prestaties in opera-, concert- en oratorium-repertoire gepresenteerd in vermaarde opera- en kunsthuisen. Zij is verbonden als docente Zang aan het Stedelijk Conservatorium te Mechelen en aan de Muziekacademie te Tiel-Winge (regio Tienen).

Aaron (° 1988, Antwerpen) ontplooië zich van jongs af eveneens in ruime muzikale familiale traditie, met intense liefde voor klavier (grootvader, oom e.a.; moeder zang). Hijzelf werkte als 15 jarige student zijn humaniora af voor de centrale examencommissie te Brussel en koos toen resoluut voor muziek. Hij begon zijn klavieropleiding bij Levente Kende (Koninklijk Vlaams Conservatorium Antwerpen) en studeerde bijkomend aan de Koninklijke Conservatoria Gent en Brussel. Als jong opgemerkt talent bouwde hij een gevuld curriculum uit (wedstrijden, competities én laureren met aansluitende concert-tournee, masterclasses in binnen- en buitenland) dat door de media uitgebreid werd toegelicht n.a.v. KEW 2018 actualiteit. Het tekent hem als gedreven student en bevestigt zijn internationale reputatie als solist, kamermusicus en veelgevraagd liedbegeleider, maar hij blijft er zeer bescheiden over. Aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium Antwerpen is hij verbonden als docent pianobegeleiding en tevens pianobegeleider van de

zangklas en de operaklas. Hij is eveneens voorzitter van de piano vakgroep.

Tijdens ons gesprek benadrukt hij de waarde van *vroegtijdige klavier-opleiding* als onontbeerlijke voorwaarde tot verwerven van hoog professioneel niveau qua techniek en virtuositeit. (Verwijst met een tikje humor naar Arturo Benedetti Michelangeli heel prozaïsch ‘recept’ voor virtuoze techniek!) Voor zangopleiding ligt het meest gunstige begintijdstip wellicht enigszins anders, geeft hij toe. Van *cruciaal belang* acht hij eveneens de *vorming van muzikale esthetiek*. “Aan ontwikkeling van de muzikale smaak, waarvan de emotionele impact zeer groot is, begint men best op zeer jonge leeftijd.” (Volmondig aanvaarde stelling, gezien mijn persoonlijke positieve ervaring op dat stuk.) En haalt terloops aan hoe hun tweearig zoontje Alexander graag samenklanken (be)proeft op klavier! Bij mijn eerlijke bewondering voor zijn zingende, vloeiende klaviertoetsen die nooit ‘harde’ klanken ten gehore brengen (vgl. met andere vertolkers), citeert hij spontaan de raad van een geliefde oud-leraar: “Een pianist moet bij voorkeur met klanken *schilderen*.”

Spontaan – en meer dan aanvankelijk verwacht – spelen we in op elkaars visie over zang- en klaviertechniek en last but not least over interpretatie. Worden we zielsverwanten in muziekbeleving? Het thema *geliefde (grote) uitvoerders* brengt bij Charlotte namen van onbetwistbare opera-sterren in het geheugen: Lucia Popp (sopraan, Mozart opera’s) en Elisabeth Schwarzkopf (sopraan, vooral voor interpretatie in opera én lied). Maar bovenaan prijkt Lucienne Van Deyck (mezzo) waarvoor zij beiden buitengewone bewondering én verering hebben. In de klavierwereld van Aaron passen persoonlijkheden als Alfred Brendel, Andras Schiff, Mitsuko Ushida, Imogen Cooper, Angela Hewitt, Wolfram Rieger, Wolfgang Holzmair (bariton), Julien Libeer ...om maar enkele te noemen. Ook hier voelen we ons afgestemd op dezelfde golflengte!

Ongeveer zeven jaar geleden begon hun samenwerking als liedduo en sindsdien hebben ze prestigieuze podia succesrijk veroverd met liedrepertoire van hoogste niveau. Hun reëel gedeelde voorliefde voor liedkunst werd gevoed door uitstekende binnen- en buitenlandse masterclasses. Verrijkende continue vervolmaking en vernieuwend inzicht in vocale literatuur brachten o.m. Roger Vignoles, Helmut Deutsch, Jozef de Beenhouwer en befaamde liedzangers. Zeer persoonlijk blijft de delicate boodschap die zij met ‘gezongen poëzie’ willen uitdragen. *Charlotte Wajnbergs optie:* “Als ik, tijdens een recital, bij de toehoorders intieme verbondenheid met de gekozen muziek en met ons onszelf als vertolkers kan tot stand brengen, dan stemt dat me gelukkig en tevreden.” Verbondenheid scheppen is bepalend zowel bij opdracht vooraf als bij voldoening erna. Je moet je ziel durven prijsgeven om het geheim van een lied te ontsluiten. Hun favoriete liedcomponisten zijn uiteraard

talrijk, maar romanticus Schubert bekleedt toch een bijzonder warm plekje in hun hart, al blijft vertolking van Schuberts emotioneel grenzeloos aangrijpende liederen een moeilijke opgave, interpretatief gezien.

Aaron Wajnberg verduidelijkt nog sterker: “Natuurlijk streef je ook naar schoonheid bij uitvoering. Maar welke vorm van schoonheid huldig je in bv. Schuberts ‘gruwelijkste’ liedcyclus *Die Winterreise*? Bij elke uitvoering moet je eigenlijk streven naar authenticiteit en integriteit, waardoor de inherente ethische dimensie voelbaar wordt op menselijk vlak.” Muziek die de mens optilt naar moreel hoger en diepzinniger menselijk wereldbeeld. Deze visie sluit aan bij thema ‘Maakt muziek mens en maatschappij beter’ dat Alicja Gescinska Vlaams Poolse filosoof behandelt in haar festivalessay (2018, Leuven) *Thuis in muziek. Een oefening in menselijkheid*. Aangename coincidentie: het thema diende als leidraad bij recent beluisterde recitals te Leuven.

Acuut verzoek-bericht tot vervanging van zieke zang-collega doorkruist onze gezamenlijke losse mijmeringen (omtrent Bach, Mozart, R.Schumanns memorabele Geis-tervariationen en omtrent opvallende en m.i. betreurenswaardige depreciatie van het mooie Vlaamse kunstlied...) Het bericht dwingt mijn geëerde musici tot spoedrepetitie voor vervangrecital op *zondag 23 september 2018 in het Kasteel Cortewalle te Beveren*. Uitgenodigd op deze gelegenheid heb ik andermaal hun oprechte muzikale gastvrijheid intens genoten dankzij een zéér fijnzinnig opgebouwd en muzikaal prachtig uitgevoerd liedrecital, gewijd aan Gustav Mahler, Franz Schubert, Joseph Marx en Hugo Wolf. Onvergetelijke muzikale illustratie bij de hart-verwarmende interview-ontmoeting op 19 september 2018.

Els Van den Eynde

CULTUUR – Tentoonstellingen

Binnenland

Beyond Klimt (tot 20.01)

Paleis voor Schone Kunsten, Brussel

Het einde van WO I en de ontbinding van het Oostenrijks-Hongaarse rijk veroorzaken een revolutie in de avant-garde bewegingen zoals surrealisme, expressionisme, nieuw realisme, constructivisme enz. In deze tentoonstelling met ruim tachtig werken komt Klimt nauwelijks aan bod en begint met een laat onafgewerkt portret van Johanna Staude. Hijzelf was niet langer avant-garde maar was een vaderfiguur voor jongere schilders zoals Schiele, Oppenheimer, Kupka en Kokoschka.

Berlijn 1912 – 1932 (tot 27.01)

Koninklijke Musea voor Schone Kunsten, Brussel

Het Berlijn van de jaren 20 onderging een ongeziene transformatie: de sociale, politieke en technologische veranderingen brachten een ware omwenteling teweeg in de naoorlogse maatschappij en kunstwereld. De tentoonstelling markeert deze periode met 200 werken van o.m. Dix, Hausman, Kirchner, Malevich, Rodchenko, Beckmann, Grosz e.a.

De dames van de barok. Vrouwelijke schilders in het Italië van de 16de – 17de eeuw (tot 20.01)

Museum voor Schone Kunsten, Gent

Met een 50-tal topwerken bewijst deze tentoonstelling dat ook vrouwen een cruciale rol speelden in het mannenbastion van de barok. De spilfiguur is Artemesia Gentilechi die een ware voorvechtster was van de “vrouwelijke schilderkunst”.

Prikkels. (tot 26.05)

Museum Dr. Guislain, Gent

Nog voor hoogsensitiviteit en burn-out trendwoorden werden, kampten mensen al met overbelaste zintuigen aan het begin van de industriële revolutie. Het museum put uit zijn archieven en kunstcollecties. Prikkels vertrekt bij de roots van het instituut: een locatie buiten de stad, handenarbeid in de velden, frisse buitenlucht en een zo sereen mogelijke architectuur. Guislain installeerde zelfs een klein museum met landschapsschilderijen omdat volgens hem kunst ook een kalmerend effect had.

Inca dresscode (tot 24.03)

Museum Kunst en Geschiedenis, Jubelpark, Brussel

Er is bijzonder weinig geweten hoe de Inca's gekleed gingen. Voor de Inca's was textiel waardevoller dan goud. Hun maatschappij schreef voor wie welke kleuren en motieven mocht dragen. In de vitrines wordt textiel getoond naast juwelen, zoals de neus- en lipsieraden, tupu's (zilveren pinnen om poncho's vast te zetten) en halssnoeren.

Buitenland

Klimt/Schiele (tot 03.02)

Royal Academy, Londen

Tekeningen uit de Weense Albertina-collectie totten de verwantschap en de grote verschillen in het creatieve proces.

Frans Hals en de modernen (tot 24.02)

Frans Hals Museum, Haarlem

Manet, Singer, Sargent en Van Gogh herontdekten Frans Hals als modern idool.

Caravaggio in Rome (tot 28.01)

Musée Jacquemart-André, Parijs

Dertig werken, waarvan tien van de kunstenaar zelf, tonen hoe Caravaggio een avant-garde op zich vormde.

Miro (tot 04.02)

Grand Palais, Parijs

Eerbetoon aan de Spaanse surrealist met 250 werken.

Jan Dockx

En opnieuw gaan 'we' de Oscars winnen

HET IS GEEN KAMPIOENSCHAP

Komt er na de Gentse Feesten, de zesdaagse en het filmfestival een vierde Gentse party in Los Angeles, als in februari de Oscars worden uitgereikt? In onze media wordt druk gespeculeerd over opperste roem voor *Beautiful boy* van Felix Van Groeningen en *Girl* van Lukas Dhondt. Dat is nochtans even voorbarig als al die keren dat 'we' het songfestival gingen winnen.

België en de Oscars, het is nooit een goed huwelijk geweest. Zelfs de gebroeders Dardenne, de grootste prijsbeesten uit de geschiedenis van het festival van Cannes, kregen nog nooit een nominatie in Hollywood. Toch is de buzz hevig, want dit jaar liggen er twee ijzers in het vuur: een meisje en een jongen, allebei geesteskinderen van Gentse regisseurs.

Lukas Dhondt (27) won in Cannes de Caméra d'Or voor beste debuutfilm met *Girl*, en ook in de VS gaat de film over de tongen. Dat heeft te maken met de artistieke kwaliteiten, maar ook met een onderwerp in het brandpunt: de emotionele strijd van een piepjonge transgender. *Girl* staat in heel wat lijstjes als kanshebber op een nominatie voor de Oscar voor niet-Engelstalige film.

In België zijn Dhondt en acteur Victor Polster haast doodgeknuffeld. Dhondt maakt indruk met zijn merkwaardige métier als regisseur – *Girl* lijkt allerm minst het werk van een debutant – en Polster is sensationeel. Die debuutprijs was als aanmoediging dus op zijn plaats, maar de lof in eigen land is toch wel doorgeschoten. Behalve beheerst in beeld gebracht en goed geacteerd is *Girl* immers ook verhalend dun en monotoon, en de ontknoping is gezocht en geeft een

betwistbare boodschap. De boze reactie van een organisatie van transgenders was te voor-spellen.

Bovendien wordt er bij de enthousiaste voor-spellingen vergeten wat het niveau van de concurrentie is. Alfonso Cuarón, Hirokazu Kore-eda, Matteo Garrone, Pawel Pawlikowski, Florian Henckel von Donnersmarck en Laszlo Nemes behoren tot de kanshebbers. Dat zijn regisseurs met een veel grotere reputatie, en met bovendien films die nóg enthousiaster werden ontvangen. Cuarón en Kore-eda wonnen met *Roma* en *Shoplifters* trouwens de hoofdprijzen in Venetië en Cannes. Laat ons dus vooral tevreden zijn als de jonge Gentenaar überhaupt een nominatie verzilvert. Hogere verwachtingen bewijzen niemand een dienst.

Dat geldt ook voor *Beautiful boy*, het Amerikaanse debuut van Felix Van Groeningen. Ook voor deze film regent het jubelrecensies... althans in Vlaanderen. Op *Metacritic.com*, dat alle recensies 'weegt', krijgt *Beautiful boy* een 63. Een zesje.

Dat de film überhaupt toch kans maakt op een Oscarnominatie, is omdat hij twee hoofdrollen heeft om duimen en vingers af te likken, voor een vader (Steve Carell) die vecht om zijn geliefde zoon uit de greep van een zware drugsverslaving te sleuren, en die verslaafde zoon (Timothée Chalamet). Belangrijke thematiek, voortreffelijk geacteerd, maar een grote film is *Beautiful boy* niet. Het leitmotiv is dat je niet uit een verslaving komt zonder te hervallen, en dat zullen we geweten hebben: net als in *The broken circle breakdown* zwelgt Van Groeningen in het verdriet en de miserie. Niet iedereen is daar even dol op. Als u het ons vraagt krijgt Chalamet die Oscar over enkele jaren wel voor een originelere film.

Kortom: fijn dat in Vlaanderen films van internationaal niveau worden gedraaid, maar het hele 'we worden kampioen'-sfeertje blijft beter beperkt tot de sportvelden.

Steven De Foer

IN HET
VOLGENDE
NUMMER VAN
PERIODIEK

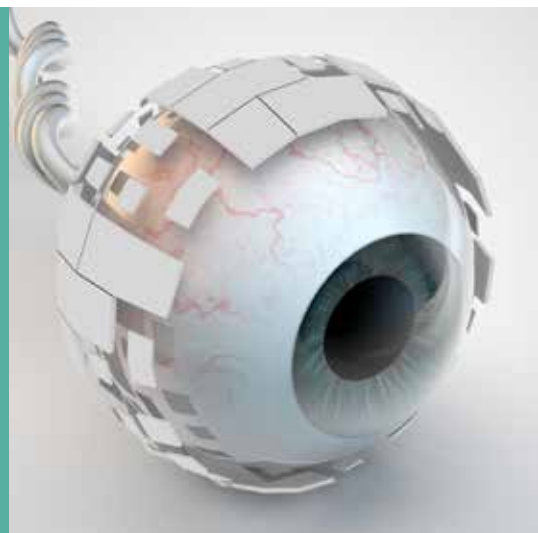
POLITIEKE
ACTUALITEIT

CULTUUR
BOEKEN
FILMS
TENTOONSTELLINGEN

HET BIONISCHE OOG

FRANK GOES

HARVEY CUSHING

Toni Lerut

Ondraaglijk
psychisch lijden
Jan Dockx

MEDISCHE
ACTUALITEIT

(F)ACTUEEL

